

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1673

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1673
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
14 augustus 2019

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
4 JANUARI 1673
6875A

Samenvatting: Chièze heeft een exemplaar van Salinas' *De musicâ* bemachtigt en zal het Huygens toesturen. Tevens bespreekt hij de politieke consequenties van de inname van Charleroi.

Wellicht de brief die op 20 januari 1673 te Antwerpen door Duarte werd ontvangen en op 23 januari door Duarte met diens brief aan Huygens (6877A) werd doorgestuurd. Chièze schreef opnieuw op 1 maart 1673 (6881). Deze kruiste Huygens' antwoord op de onderhavige brief van 7 maart 1673 (6886).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (enkelvel, 15x21cm, ab | -; autograaf).

Namen: François Fabre; Johan Joseph van Oostenrijk; Karel II (koning van Spanje); Lodewijk XIV; Christiaan Romph; Francisco Salinas; Pierre de Villars; Willem III.

Plaatsen: Charleroi; Frankrijk; Parijs; Pyreneeën; Zaragoza.

Titels: *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: musicien (musicus).

Transcriptie

Madrid, le 4 de l'an 1673.

Albricias, Señor, pues ha amanecido Don Francisco Salinas. On vient de me l'envoyer de Saragoce, où le Secrétaire de *Don Juan* l'a arraché des mains d'un vieux musicien, et Monsieur Romph m'écrit l'avoir trouvé à Paris dans la boutique d'un vieux libraire, qui demande *montes auri*, de sorte, Monsieur, qu'à moins que l'avidité de posséder cet auteur quelques jours plustost, vous face désirer celluy de Paris à quelque prix que ce soit, je mande à Monsieur Rumph de suspendre ce marché, puisque, comme je vous dis, Salinas est en mes mains, très-bien conditionné, et que j'espère d'avoir dans peu de tems occasion de vous l'envoyer avec les chevaux de Son Altesse, depuis si longs tems promis, à moins que Charleroy, devenu République, ne brouille les deux couronnes.

C'est le point de la question présente, sur les | b | plaintes de l'Ambassadeur de France et l'infraction qu'il suppose estre faite à l'article exprez du Traitté des Pirenées, qui dit que l'on ne pourra assister les alliez que dans leur terres pour la deffence, et non, comme au cas présent, leur donner des troupes pour attaquer les places de l'un des deux Roys. Cette question est icy fort problematique, mais à mon avis Charleroy la décidera et va rendre le nom de Son Altesse glorieux.

Je vous souhaite, Monsieur, une et plusieurs heureuses années et suis à vous *muy rendidamente*.

Vertaling

Madrid, 4 januari 1673.

¹Hoera, mijnheer, aangezien de heer ¹Francisco Salinas nu te voorschijn is gekomen. ¹Hij werd mij zojuist toegezonden uit Zaragoza, waar de ²secretaris van Johan Joseph van Oostenrijk hem uit de handen van een oude muzikant heeft getrokken. De heer [Christiaan] Romph schreef mij dat hij hem had gevonden in de winkel van een oude boekhandelaar te Parijs, die er ¹gouden bergen ¹voor vroeg, zodat, mijnheer, ik, tenzij de begeerte het boek enkele dagen eerder te bezitten u naar het Parijse exemplaar doet verlangen tegen welke prijs dan ook, aan de heer Romph zal vragen deze koop op te schorten, omdat, zoals ik u meedeelde, de Salinas in mijn bezit is, in zeer goede toestand, en ik hoop binnenkort in de gelegenheid te zijn hem u toe te zenden met

1. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca, 1577).

2. Francisco Fabro de Bremundans (François Fabre, 1621-1698).

de paarden van Zijne ³Hoogheid, die al zo lang geleden zijn beloofd, wanneer tenminste Charleroi, dat van de Republiek is geworden, tussen de twee kronen geen breuk zal veroorzaken.

Dit is de kern van de huidige kwestie betreffende de klachten van de Franse ⁴ambassadeur en de inbreuk die volgens hem is gemaakt op het expliciete artikel van het Verdrag van de Pyreneeën, dat zegt dat men de bondgenoten slechts kan bijstaan ter verdediging op hun grondgebied en niet, zoals nu het geval is, troepen aan hen leveren om de steden van één der beide koningen aan te vallen. Die kwestie ligt hier zeer moeilijk, maar naar mijn mening zal Charleroi die beslechten en roem brengen aan de naam van Zijne Hoogheid.

Ik wens u, mijnheer, een gelukkig jaar en nog vele daarna en ben de uwe ^Lmet veel toewijding.^J

3. Willem III.

4. Pierre markies de Villars, ambassadeur van 1671 tot 1673.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN [BARDO DI BARDI] MAGALOTTI [FLORENCE?]
19 JANUARI 1673
6876

Samenvatting: Huygens dankt Magalotti voor zijn interventie bij de Franse troepen in verband met het huis te Zuilichem. Hij heeft Magalotti indertijd bij Anna Bergerotti in Parijs ontmoet.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, p. 481: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6876, p. 319: samenvatting.

Namen: Anna Bergerotti; Guy-Nicolas de Durfort (graaf van Lorge); Willem III.

Plaatsen: Zuilichem.

Transcriptie

À Monsieur Magalotti, Mareschal de Camp dans les Armées du Roy Très-Chrestien.

19 Janvier 73.

Monsieur,

Je reçois avec ce que je doibs de reconnoissance la faveur qu'il vous a pleu me tesmoigner au sujet de la conservation de ma maison de Zulichem, cette bonté m'estant d'autant plus chère, que je la tiens fondée sur le souvenir de nostre ancienne et douce conversation de chez la Signora Anna, touchant laquelle j'ay esté ravi d'entendre le rapport que vous m'avez fait l'honneur de me faire communiquer de l'estat de sa personne et famille.

Son Altesse ayant veu, Monsieur, le contenu de vostre lettre, m'a faict la grace d'aggréer que, ce qu'il y a de gens de guèrre dans madite maison, en sera retiré, sans y en remettre d'autre, dès qu'il aura pleu à Monsieur le Comte de Lorge de déclarer par trois lignes, comme on a accoustumé d'en user, que de son costé la mesme chose-là sera observé, et la maison préservée de mal. C'est, Monsieur, la dernière importunité qui me reste à vous donner, espérant que vous aggréerez d'achever vostre œuvre, et en me procurant ces trois lignes, de tenir la main à ce qui mon vilage, qui consiste en peu de pauvres habitans, soit traicté pour la taxe, avec tout ce qui sera possible de modération, afin que le désespoir ne contraigne ces misérables de tout désertter. Je vous demande très-humblement pardon de tant de mauvais entretien, peu semblable à celuy de la belle symphonie, dont nous soulions nous rejouir, et demeure de tout mon cœur,

etc.

Vertaling

Aan de heer ¹Magalotti, veldmaarschalk van het leger van de allerchristelijkste ²koning.

19 januari 1673.

Ik ontvang met verschuldigde dank de gunst die u mij hebt willen bewijzen terzake de bewaring van mijn huis te Zuilichem. Deze goedheid is mij des te dierbaarder omdat ik die gebaseerd weet op de herinnering aan ons toenmalige en aangename gesprek bij mevrouw Anna [Bergerotti], waarbij ik zeer verheugd was het verslag te horen dat u mij heeft willen uitbrengen over de stand van zaken betreffende haar persoon en haar familie.

Zijne Hoogheid, die de inhoud van uw brief heeft gelezen, mijnheer, heeft er genadiglijk mee ingestemd dat wat er aan krijgsvolk in mijn genoemde huis verblijft daaruit zal worden teruggetrokken zonder dat er

1. Bardo di Bardi Magalotti (1629-1705), Florentijns edelman, krijgsman in dienst van de Franse koning, kolonel van het regiment Royal Italien, enz.

2. Koning Lodewijk XIV van Frankrijk.

ander voor in de plaats komt, zodra mijnheer de ³graaf van Lorge heeft verklaard door middel van drie regels, die in een dergelijk geval gebruikelijk zijn, dat van zijn kant hetzelfde in acht zal worden genomen en het huis voor schade zal worden behoed.

En dit, mijnheer, is de laatste overlast die ik u moet berokkenen, in de hoop dat u uw werk wilt voltooien en mij die drie regels wilt leveren en erop wilt toezien dat mijn dorp, dat bestaat uit een gering aantal arme inwoners, wat de belasting betreft met alle mogelijke consideratie zal worden behandeld, opdat de wanhoop deze in ellendige omstandigheden verkerenden niet dwingt alles te verlaten.

Ik vraag u nederig om vergiffenis voor dit povere onderhoud, dat weinig lijkt op de mooie muziek waarmee wij ons plachten te vermaken, en blijf met heel mijn hart,

enz.

3. Guy-Nicolas de Durfort, een van de Franse bevelhebbers.

DIEGO DUARTE (ANTWERPEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
23 JANUARI 1673
6877

Samenvatting: Duarte zendt Huygens met enige vertraging een pakket van Chièze. Hij is bezorgd over de toestand in de Republiek. Het doet hem genoeg dat Huygens nog steeds veel musiceert. Bij hen thuis doet alleen Francisca dat nog, terwijl hijzelf muziek bij enkele van de *Paraphrases* van Godeau componeert.

Bijlage: pakket van Chièze voor Huygens, vermoedelijk met Chièzes brief aan Huygens van 4 januari 1673 (6875A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr.6877, p. 319: onvolledig (<Ick ondertusschen ... vermaeck in neme>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6877, pp. 1117-1120: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Sébastien Chièze; Francisca Duarte; Antoine Godeau.

Plaats: Spanje.

Titel: *Paraphrases des pseumes de David* (Godeau 1648).

Glossarium: musick (muziek); musique (muziek).

Transcriptie

Mijnheer,

Mijnheer van Zuylichem.

In Antwerpen, 23^{en} Jan. 1673.

Mijnheer,

Hierneffens gaet het pacquet mij door Monsieur Chièze met laetsten ordinaire van Spanjen, hier gearriveert op Vrijdagh laetst, toegesonden. Ick verontschuldige mij dat het dienselven dagh met deselve depesche ten vier uren afgegaen niet en is metgesonden, alsoo het mij 's avons ten 7 uren eerst is bestelt geworden, niettegenstaende ick tevooren en ter goeder tijt in den post naer brieven hadde laeten vragen, oft by gevalle daeraen iets moeste gelegen sijn, dat mij leet wesen soude. Al is't wij ons altijt verheuchte in U.E. gesontheit en welvaeren, doch sien wij met verdriet en leetwesen aen den misirablen staet waerin die provincien, die schenen soo vast te staen, soo schielijck sijn vervallen en geeft ons naerdencken waer 't saecke het Godt door syne oneyndelijcke genade het niet en voorquame, gelijk wij hopen en vertrouwen en gelijk sijnen heyligen wille moet geschieden, moeten ons daermet vertroosten, en hem bidden ons altesaemen van onvoorkomelycke swaricheden te beschutten. | b |

Ons verheught seer U.E. sich noch gestadich met de *musique* vermaeckt welck genoegh uytbelt de volmaecktheit van U.E. grooten geest, alsoo de *musique* geene teghenstrijdicheijt in haerselven en tollereert, en wenschen van herten dat U.E. in die goede humeur noch veele jaeren met vreugth en voorspoet magh volharden, en nog door de genade Godes het beleven U.E. ten dinste. Deselve gaet met ons gelyck met den tyt, swaermoedich, alleene Francisca tot onderhout laet sich ondertusschen hooren, maer sedert weynige dagen wat verhindert door eenen swerenden vinger aen haer rechte hant, waervan den nagel is afgegaen, en derst wel seggen de exercitie dat heeft helpen inflameren. Ick ondertusschen exercere mijn cleyn verstant op eenige paraphrasen van Antoine Godeau in musick te stellen, doch niet waerdich dat imant als ick daer vermaeck in neme, het grootste sal altyt wesen te mogen vertoon dat ick ben voor altyt,

Mijnheer,

U.E. onderdanighen dienaar
J. Duarte.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem.

Antwerpen, 23 januari 1673.

Mijnheer,

Hierbij gaat het pakket dat de heer [Sébastien] Chièze mij met de laatste postzending toegestuurd heeft uit Spanje, en dat afgelopen ¹vrijdag hier aankwam. Ik verontschuldig mij ervoor dat het niet dezelfde dag met de post van vier uur is meegezonden, maar het werd mij eerst om zeven uur 's avonds bezorgd, hoewel ik voordien en op tijd bij de post naar brieven had geïnformeerd, of er wellicht iets bij was waar ik boodschap aan had. Al zijn wij altijd verheugd over uw gezondheid en welzijn, we bezien met verdriet de ongelukkige toestand waarin de [Verenigde] Provinciën, die zo sterk leken, nu terecht gekomen zijn, en dit stemt ons tot nadenken of het niet zaak was dat God dit met zijn oneindige genade had voorkomen, zoals wij hopen en vertrouwen, en zoals Zijn heilige wil geschiede, waarin wij ons zullen moeten schikken en wij Hem moeten bidden ons allemaal te behoeden voor onoverkomelijke problemen.

Het verheugt ons zeer dat u zich nog immer met ¹„muziek“ amuseert, hetgeen voldoende toont van de volmaaktheid van uw grote geest, aangezien de muziek geen tegenstrijdigheden in zich verdraagt, en wij wensen van harte dat u dit nog vele jaren in goede zin met vreugde en in voorspoed mag volhouden, alsook met Gods genade het mee te maken u van dienst [te zijn]. Met ons gaat het als met de tijd: zwaar. Alleen Francisca laat zich ter onderhouding af en toe horen, maar zij wordt sinds enkele dagen daarin gehinderd door een zwerende vinger aan haar rechterhand, waarvan de nagel af is gegaan, en ik mag wel zeggen dat de oefening de ontsteking in de hand heeft gewerkt. Ik oefen ondertussen mijn geringe verstand met het op muziek zetten van enkele van de ²parafrazen van Antoine Godeau, maar het is het niet waard dat iemand als ik daaraan genoeg beleeft; het grootste [genoegen] zal altijd zijn te mogen zeggen dat ik voor immer ben,

mijnheer,

uw onderdanige dienaar
Diego Duarte.

1. 20 januari 1673.

2. Antoine Godeau, *Paraphrases des pseumes de David* (Parijs 1648).

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
1 MAART 1673
6881

Vervolg op Chièzes brief van 4 januari 1673 (6875A).

Samenvatting: Chièze meldt Huygens hem binnenkort een Salinas te kunnen sturen. Hij dankt Huygens voor diens tussenkomst in een geschil rond het plaatsje Villeneuve.

Bijlage: Chièze aan Pascal, 4 januari 1673.

De brief kruiste Huygens' van 7 maart 1673 (6886). Een specifiek antwoord op de onderhavige brief is niet bekend. Chièze schreef opnieuw op 28 maart 1673 (6890A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 6, nr. 6881, p. 320: onvolledig (<Je vous suis ... la Bourguignote>), rest samengevat.

Namen: Constantijn Huygens jr.; Geertruida Huygens; Lodewijk Huygens; Claude-Marie de Lapie; Pascal; Christiaan Romph; Francisco Salinas; Willem III; Van Zon.

Plaatsen: Bilbao; Parijs; Rotterdam; Villeneuve.

Titels: *De musicâ* (Salinas 1577).

Transcriptie

À Madrit, le 1 Mars 1673.

Je n'estois pas moins inquieté depuis quelque tems de voir Salinas croupir en mes mains, que je l'avois esté auparavant de ne pouvoir pas le posséder, mais, graces au ciel, je trouve dans ce moment une occasion de vous le faire tenir en toute seurté par un marchand jovallier de Rotterdam, de la connoissance de Monsieur l'Ambassadeur et de la mienne, appellé Van Son, qui part aujourdhuy mesme, et pretend trouver un prompt embarquement à Bilbao. Ainsy vous éluderez la prétension du libraire fripier de Paris, car j'avois par avance donné avis à Monsieur Romph de la descouverte de l'autheur, que mon amy me marque plus intelligiblement qu'il n'avoit fait, ne luy avoir cousté que quelques bouteilles de Muscatel, qui se compenseront avec le premier verre de vin de Rhein, que j'espère de boire à vostre table *inter liberos* et dans une saison plus tranquille que la présente.

Je n'ose interpeller | b | parmy ces calamitez la plume de vostre et de mon cher Drossard, ny *tampoco la del Señor Constantino à Secretis*. Les parolles gèlent présentement en ma bouche, elles se dégèleront quelque jour, au coin du feu de Madame de Saint-Annelant et dans cette sal'à té si commodé aux propinations.

Je vous suis infiniment obligé, Monsieur, de la bonté que vous voulez avoir d'appuyer la très-humble prière que j'ay fait à Son Altesse pour la haute justice du lieu de Villeneuve, qui, ne luy rendant pas un dénier, faira valoir *fundum dotaalem* de la Bourguignote, qui est avec le mesme respect à vous que je le seray toute ma vie.

Je prens la liberté de joindre icy un petit billet pour Pascal, vostre voisin, l'horloger.

Vertaling

Madrid 1 maart 1673

Ik was sedert enige tijd niet minder bang om Salinas in mijn handen te zien bederven dan ik tevoren was geweest dat ik hem niet in mijn bezit zou krijgen, maar de hemel zij dank vind ik nu een gelegenheid om hem u geheel veilig te doen toekomen met behulp van een juwelenkoopman uit Rotterdam, een kennis van 'mijnheer de ambassadeur en mijzelf, Van Son genaamd, die nog vandaag vertrekt en beweert onmiddellijk scheep te kunnen gaan in Bilbao.

1. Adriaan Paets.

Aldus kunt u de vraagprijs van die boekenuitdrager in Parijs omzeilen, want ik had vooraf de heer [Christiaan] Romph ingelicht over het ontdekken van de auteur, die hem, naar mijn vriend mij begrijpelijker meldt dan hij tot nu toe had gedaan, slechts enkele flessen Muscatel heeft gekost, die verrekend zullen worden met het eerste glas rijnwijn dat ik aan uw tafel hoop te drinken ^Lte midden van de kinderen^L en in een rustiger tijdsgewricht dan het huidige.

Ik durf bij al deze rampen niet te vragen om pennevruchten van u of van mijn geliefde ²drost, ^Lnoch van mijnheer Constantijn^L [Huygens jr.] ^Lde secretaris.^L De woorden bevriezen mij tegenwoordig in de mond; zij zullen ooit wel eens ontdooien in het hoekje van de haard van ³mevrouw van Sint-Annaland en in de theesalon die zo geschikt is voor een gezellige dronk.

Ik ben u oneindig verplicht, mijnheer, vanwege uw goedheid het nederige verzoek te ondersteunen dat ik tot Zijne ⁴Hoogheid heb gericht wat betreft de hoge rechtspraak van de plaats Villeneuve, die, hoewel die haar nu geen stuiver oplevert, zal dienen als ^Lbruidsschat^L van de ⁵Bourgondische, die met dezelfde eerbied jegens u vervuld is als ik het mijn gehele leven zal zijn.

Ik neem de vrijheid een briefje voor Pascal, uw buurman de klokkenmaker, hierbij te sluiten.

2. Lodewijk Huygens.
3. Geertruida Huygens.
4. Willem III.
5. Claude-Marie de Lapie.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
7 MAART 1673
6886

Antwoord op Chièzes brief van 4 januari 1673 (6875A).

Samenvatting: Huygens wil via Chièze nu ook Spaanse composities ontvangen, terwijl laatstgenoemde eveneens voor Huygens te Madrid een goede gitaar moet kopen. Daarna gaat Huygens in op de kwestie rond de gravin van Isenghien en de toestand in Orange.

Door Chièze beantwoord op 28 maart 1673 (6890A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 497-498: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 68, pp. 59-60: onvolledig (<Vous croyez avoir ... Chièze *el pequeño*>).

— Worp 6, nr. 6886, pp. 321-322: onvolledig (<Vous croyez avoir ... Chièze *el pequeño*>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6886, pp. 1120-1123: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Balme; Jean-Louis Guez de Balzac; Cicero; Philips Doublet (heer van Sint-Annaland); Constantijn Huygens jr. (heer van Zeelhem); Claude-Marie de Lapie; Marguérite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Mozes; Maria Anna van Oostenrijk; Francisco Salinas; Tulliola; Willem III.

Plaatsen: Orange; Parijs.

Titel: *De musica* (Salinas 1577).

Glossarium: air (lied); clavesin (klavecimbel); guitarre (gitaar); guitarriste (gitaarspeler); instrument (muziekinstrument); luth (luit); pièce (muziekstuk); tablature (tabulatuur); théorbe (theorbe); viole (viola da gamba); violon (musicus); voix (stem).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 7e Mars 1673.

Vous croyez avoir fait des merveilles (et je ne le dispute point) en remuant ciel et terre Espagnole, pour tirer de l'abysme de tant de lourdeaux un Salinas, et à si bas prix que j'en sauve six escus dans Paris, mais, mon cher Inquisiteur, vous n'estes qu'à moitié chemin de mes importunitez, après m'avoir produit la théorie, il vous reste la mer à boire pour la pratique. Cela veut dire que, quand vous viendrez chargé de 3 ou 4 millions Castillans à La Haye, vous n'y serez pas absolument et sans exception le bienvenu, si vous ne m'apportez une grosse poignée d'airs Espagnols et autant de pièces en tablature de guitarre, car notez que, comme si toute ma vie je n'avois assez perdu de bonnes heures à un luth, un clavesin, un théorbe et une viole, depuis quelque temps en ça je suis, par hazard, devenu guitarriste, et ay produit de mon chef une trentaine de pièces sur ce miserable instrument, que je ne possède encor que par emprunt, jusques à ce que quelque envoyé extraordinaire s'avise de m'en achepter un excellent à Madrid, où au moins le nom en est un peu plus connu que celui du pauvre Salinas, que vous diriez avoir esté violon de Moïse, pour le peu de connoissance que ces bestes en ont eu, jusques à ce qu'on les a forcez de remettre au jour un des plus illustres auteurs de leur nation. Pour conclurre ce chapitre, ayez soin de bien recapituler les 3 demandes que je vous y fais et n'espérez jamais de trouver grace devant mes yeux, si vous manquez de satisfaire punctuellement à toutes.

Je ne crain pas que mon stile impérieux vous estonne: il y a trop long temps que vous avez appris *preces meas esse imperativi modi*, et je suis trop vieux pour changer envers l'Envoyé Extraordinaire, *el Grande*, le ton de voix que j'ay accoustumé de tenir à l'endroit de *Don Sebastián Chièze, el pequeño*.

Je ne sçay comment je pourroy sortir de la raillerie sans la facheuse nouvelle qui vous sera venue du costé d'Orange, car outre les inconvéniens publiqs, qui sont infinis, je me suis d'abord trouvé en peine pour vous et pour le payement dont vous ne sçauriez vous passer. Si *los galeones* paroissent bien | 498 | tost, vous trouverez

bien de quoy vous accommoder, mais si cela tarde, *que haremos?* Voyez, si je vous y puis servir pardeça et commandez, *id est, roga imperativè, como yo*; je ne vous manqueroy jamais en rien.

Je ne puis finir sans vous dire un mot de la plaisante lettre que vous recevrez par cest ordinaire sur le sujet de l'affaire d'Isinghien. Zeellem n'a pu se retenir de dire combien le stile vous en paroistra ridicule, mais le bon maistre, dans la foule de ses grandes ocupations, s'est moqué de cela, avouant bien que l'advocate, auteur de la pièce, est moins facond que Balzac en ceste langue, mais qu'il vous suffira d'estre bien instruit en mauvais François. En suite il a fallu la faire mettre au net, comme elle est sortie de la première plume. Il y a cela de bon qu'après tout la peine qu'elle vous y a donnée en radoucie par le divertissement que vous trouverez dans sa difformité toute ridicule. J'espère que vous aurez moyen de gagner cela sur l'esprit de la Reine, qu'elle ne voudra pas nous refuser le delay d'une seconde Pasques, qui nous est si nécessaire. *Macte* et le maistre aura sujet de vous en sçavoir beaucoup de gré.

Vous voyez, comme je n'accuse ni ne quote pas seulement plusieurs lettres que vous avez pris la peine de m'escire; *sic soleo amicus*, et cela mesme et de mon stile impératif. Il n'en sera pas de mesme où il ira de vostre service; je ne veux pas en protester, sachant bien que vous estes assez persuadé de ce que m'en dit le cour. Adieu, cher amy. À la Bourguignotte mes très-humbles baisemains. Ciceron parloit ainsy: *¹Tulliolar, quoniam hilarula est, basiolum meis verbis dato.*

St. Annelant vous salue, il me trouve la main sur le papier.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 7 maart 1673.

U denkt een wonder te hebben verricht (en ik spreek dat beslist niet tegen) door de Spaanse hemel en aarde bewogen te hebben een ²Salinas aan de diepten van zoveel botheid te ontrukken, en wel zó goedkoop dat ik zes daalders bespaar in vergelijking met Parijs, maar, mijn waarde speurder, u bent nog maar half klaar met mijn gezeur. Na mij de theorie te hebben geleverd, resteert u nog zeer veel werk betreffende de praktijk. Dat betekent dat u, zelfs als u beladen met 3 à 4 Spaanse miljoenen naar Den Haag zou komen, er niet beslist en zonder meer welkom zou zijn, als u mij niet een grote handvol Spaanse liederen en evenveel stukken in gitaartabulatuur brengt. Want neemt u er nota van dat ik, alsof ik niet in mijn hele leven al genoeg tijd verloren zou hebben met luit, klavecimbel, theorbe en gamba, enige tijd geleden, bij toeval, gitarist ben geworden, en op eigen kracht een dertigtal stukken heb gemaakt voor dit armzalige instrument, dat ik nog slechts in bruikleen heb, totdat een of andere buitengewone gezant het in zijn hoofd haalt voor mij in Madrid een uitstekend exemplaar te kopen, waarvan op zijn minst de naam een beetje bekender is dan die van de arme Salinas, over wie u zou zeggen dat hij musicus bij Mozes was geweest, voorzover die barbaren er enig verstand van hebben gehad, totdat men hen heeft gedwongen een van de beroemdste schrijvers van hun land weer aan de vergetelheid te ontrukken. Om dit hoofdstuk te besluiten: zorgt u ervoor de drie verzoeken die ik u daarover doe goed te onthouden, en verwacht nooit genade in mijn ogen te zullen vinden als u aan deze niet stipt voldoet.

Ik denk niet dat mijn gebiedende stijl u verbaast; daarvoor weet u al te lang [└]dat mijn verzoeken in de gebiedende wijs staan,[┘] en ik ben te oud geworden om jegens de buitengewone gezant, [└]de grote,[┘] de toon te veranderen die ik placht te gebruiken tegen [└]Mijnheer Sébastien[┘] Chièze, [└]de kleine.[┘]

Ik weet niet hoe ik afscheid zou moeten nemen van de scherts zonder het slechte nieuws dat u van de zijde van Orange zal hebben bereikt, want behalve de bekende problemen, waaraan geen einde komt, bevind ik mij nu in problemen wegens u en de betaling, zonder dewelke u het niet kunt stellen. Als [└]de galjoenen[┘] weldra verschijnen, zult u wel het nodige krijgen om u tevreden te stellen, maar [└]wat te doen[┘] als er vertraging

1. Cicero, *Epistulae ad Atticum*, XVI, 11, 8: 'Atticæ, quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis verbis suavium des volo.'

2. Francisco Salinas, *De musicâ libri septem* (Salamanca 1577).

optreedt? Zie of ik u daarmee van hieruit kan dienen, en beveel maar, ⁴dat wil zeggen, vraag het in de gebiedende wijs,¹ ²net als ik,¹ dan zal ik u nooit ergens in teleurstellen.

Ik kan niet eindigen zonder u iets te vertellen over de grappige ³brief die u per gewone post zult ontvangen met als onderwerp de zaak van Isenghien. ⁴Zeelhem heeft niet kunnen nalaten te zeggen hoezeer de stijl daarvan u belachelijk zal lijken, maar de goede ⁵meester, te midden van zijn grote beslommingen, heeft er zijn schouders over opgehaald, wel erkennende dat de advocaat, schrijver van het stuk, minder welbespraakt in deze taal is dan [Jean-Louis Guez de] Balzac, maar dat het voldoende zal zijn dat u goed zult worden ingelicht in slecht Frans. Vervolgens was het nodig het stuk in het net te schrijven, omdat het als ontwerp was geschreven. In zoverre zit er nog iets goeds in, namelijk dat achteraf de moeite die dit stuk u heeft gegeven verzacht moge worden door het vermaak dat u zult beleven aan de volslagen belachelijke misvormdheid ervan. Ik hoop dat u een manier zult vinden om de ⁶koningin[-moeder] zo ver te krijgen dat zij ons het uitstel tot de volgende Pasen niet zal weigeren, waaraan wij zozeer behoefte hebben. ⁷Veel geluk¹ en de meester zal reden hebben u zeer dankbaar te zijn.

U merkt dat ik niet alleen niet inga op, en ook niet alleen niet citeer uit de verschillende brieven die u de moeite hebt genomen mij te schrijven; ⁸zo pleeg ik vriend te zijn,¹ en zulks ondanks mijn gebiedende wijs. Zo zal het niet gaan wanneer het om uw dienst gaat; ik zal mij er niet op beroepen, in de wetenschap dat u voldoende doordrongen bent van hetgeen het hof mij ervan zegt. Adieu, waarde vriend. Mijn nederige groet aan de ⁹Bourgondische. Cicero zei het aldus: ¹⁰geef uit mijn naam een kusje aan de kleine ¹¹Tullia, omdat zij vrolijk is.¹

¹⁰Sint-Annaland groet u; hij bezoekt mij net terwijl ik dit schrijf.

3. Vermoedelijk betreft het de brief van Simosin Excoriateur die ook wordt vermeld in Chièzes antwoord van 28 maart 1673 (**6890A**).

4. Constantijn Huygens jr.

5. Willem III.

6. Maria Anna van Oostenrijk.

7. Claude-Marie de Lapie.

8. Cicero, *Epistulae ad Atticum*, XVI, 11, 8: 'Ik wil dat je een kusje geeft aan Attica, omdat ze geestig is, wat de beste eigenschap van kinderen is.'

9. Chièzes oudste dochter Susanne of zijn jongste dochter Jeanne?

10. Philips Doublet.

[CONSTANTIJN HYGENS (DEN HAAG)]
AAN UTRICIA OGLE [HAMBURG]
10 MAART 1673
6887

Antwoord op een verloren gegane brief van Utricia Ogle.

Samenvatting: Huygens vertelt Utricia over verschillende aangelegenheden; over de politiek, waardoor Engeland in conflict is met de Nederlanden, en welke wreedheden daarbij begaan worden; over zijn zuster die veel te verdragen heeft, en over zijn activiteiten als amateur-musicus, die hem soms helpen weer in een wat vrolijker stemming te komen. Ook schrijft hij dat hij gitaar heeft leren spelen en voor dat instrument reeds meer dan dertig stukken heeft gecomponeerd.

Over een antwoord van Utricia Ogle is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fols. 9r-10r: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6887, pp. 322-323: volledig.

— Worp 1896, p. 136: onvolledig (<In a word ... of our troops>).

— Rasch 2007, nr. 6887, pp. 1124-1127: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Geertruida Doublet; Geertruida Huygens; Karel II (koning van Engeland); Anna Maria van Schurman; Sibylla = Anna Martia van Schurman.

Plaatsen: Bodegraven; Europa; Zwammerdam.

Glossarium: to fiddle (fiedelen, muziekmaken); guitarre-man (gitaarspeler); harmonical (harmonisch); instrument (muziekinstrument); lute (luit); peece (muziekstuk); theorba (theorbe); tune (toonsoort); viol (viola da gamba); paire of virginals (klavecimbel).

Transcriptie

To the Lady Swann.

Haghe, the 10 of March 1673.

Madam,

This is to give you many thanks for the favour of your friendly persecutions; would to God I were able to shew you better then in idle words, how sensible I am of so much kindness, and what a deal of consolation it is to me to hear good and courteous English language spoken to a Hollander, for the most part of those beyond sea, it seemeth, have forgotten that stile, and turned it meerly into curses and scoffings and boastings and threatenings of descents upon our coast, and utter undoing and destruction of these Provinces, for feare they should fall short of the most barbarous and never amongst Christians used cruelties, which Your Ladyship may have heard the common enemies of the truth, which is both the English and our religion, exercised lately in those poor innocent places of Bodegrave and Swammerdam, you remember, Madam, to have seen in so fine and flourishing a condition. And all this God knoweth, for what, but not I, nor it is possible to conceive upon what grounds of any apparent advantage a protestant king may be induced to sell his assistance to the ruin of a protestant republick, and lend a hand to the encreasing of an antiprottestant power, already | 9v | overgrown and mounted to such a height, that all Europe hath occasion to suspect and fear it. As for us, we doe oppose God's justice against the worlds iniquity, and continue to doe our best, to make good the honour two mightly kings doe us, to assaile us at once and of both sides, confessing, as it were, one alone were to weak for the business. God, I hope and trust, will confound pernicious counsels, and have a care of his own cause.

If Your Ladyship doth persist in the curiosity to know how our families doe in these troubles, I can tell you, by God's grace very wel, but my good old sister of St. Annaland, who since two year hence hath lost the use of both her eyes, one of them having been spoyled and useless a great while before. Our late loss of our dearest Susje, my eldest grandchild, was a sensible blow to her. But this, and her owne pittifull incommoditie, and even the calamitie of the state this exemplary lady beareth with such a constant moderation of her heart, that,

as for God, it is a most special grace and benediction upon her, and amongst men she is to be reputed one of the wisest and discreetest persons of these countries ever seen.

Your Ladyship needeth not to enquire how I doe behave myself, if you doe remember my foolish harmonical humour. In a word, after, and many times between business belonging to my employment, I use, as I did, to fiddle myself out of a bad humour, | 10r | either upon a viol, or a lute, or a theorba or a paire of virginals, which in my cabinet I doe find still ready about me. And as if upon all those instruments I had not spoiled and spent good hours enough, since a yeare hence I am become a notable guitarre-man, having produced above a thirty peeces of all sorts and tunes upon that miserable instrument. So that there wanteth almost nothing more but that I should be exalted to be a trumpeter at the head of our troops.

This pratling is to long for you, sweet madam, but I am confident you will take all in good part of an ancient talking and fiddling servant, who could not fayle to informe you *par le menu* of what you did him the honour to shew yourself carefull and curious. I pray God to keep you both in a perpet[u]all health and wealth and prosperitie, resting fait[h]fully,

Madam,

your ladyships humble and obedient servant
etc.

If it were possible to penetrate the mysteries of our Labaditical crew by the sincere confessions of your ancient Sybille, expecially concerning their holy matches and marriages upon tryel as we are informed here, we would be very glad to have Your Ladyship that obligation.

Vertaling

Aan mevrouw Swann.

Den Haag, 10 maart 1673.

Mevrouw,

Deze brief dient als dank voor de welwillendheid van uw opeenvolgende brieven; ik wilde, bij God, dat ik in staat was om beter dan in ijdele bewoordingen uit te drukken hoe gevoelig ik ben voor zo veel vriendelijkheid, en hoeveel troost het mij biedt om goed en hoffelijk Engels te horen spreken tegen een Hollander, want het lijkt wel of het merendeel van de mensen aan de overkant van de zee die manier van doen heeft vergeten, en heeft veranderd in louter vloeken, beschimpen en opscheppen, en dreigementen om op onze kust voet aan land te zetten en deze provincies volledig te gronde te richten en te vernietigen, uit angst dat ze tekort zouden schieten in de meest barbaarse en tot nu toe onder christenen nimmer toegepaste wreedheden, die, zoals u wellicht gehoord zult hebben, de gezamenlijke vijanden van de waarheid, [dus] zowel van de Engelse als van onze godsdienst, onlangs nog hebben bedreven in die arme onschuldige plaatsen Bodegraven en Zwammerdam, die u zich wellicht nog als fraai en florerend zult herinneren. God mag weten waartoe dit alles dient, maar ik niet, en het is ook niet mogelijk te bedenken wat een protestantse ¹koning, op wat voor grond van welk schijnbaar voordeel dan ook, ertoe heeft gebracht zijn hulp bij het vernietigen van een protestantse republiek te verlenen en bij te dragen tot de vergroting van een anti-protestantse macht, die al te groot is geworden en is opgeklommen tot zulk een hoogte dat heel Europa reden tot wantrouwen en vrees heeft. Wat ons betreft, wij stellen toch Gods gerechtigheid tegenover de onrechtvaardigheid van de wereld en blijven ons beijveren om de eer te vergelden die twee machtige koningen ons hebben betoond, door ons tegelijk en van twee kanten aan te vallen, waardoor ze aldus als het ware toegeven dat ze op zichzelf te zwak zijn daarvoor. God zal, naar ik hoop en vertrouw, zijn kwaadaardige raadslieden vernietigen, en de eigen zaak behartigen.

1. Karel II van Engeland.

Als u nog steeds belangstelling hebt voor het wel en wee van onze familie in al deze zorgen, kan ik, bij de gratie Gods, dat zeer goed aan u vertellen, maar mijn goede oude ²zuster van Sint-Annaland die sinds twee jaar het gebruik van haar beide ogen heeft verloren nadat één al een hele poos daarvoor niet meer gebruikt kon worden, heeft een gevoelige knauw gekregen door het verlies van ³Susje, mijn oudste kleinkind. Maar deze voorbeeldige vrouw draagt dit en haar eigen kommervolle ongemak, en zelfs de rampspoed van de staat, met zo'n evenwichtigheid, dat het, in Gods ogen, een zeer speciale deugd en zegening van haar is, en onder de stervelingen heeft ze de reputatie één van de meest wijze en fijngevoelige mensen te zijn, die in deze landen ooit is gezien.

Voor u is het niet nodig om te vragen wat ik allemaal doe, wanneer u zich mijn dwaze muzikale luim herinnert. Anders gezegd: na, en ook vaak tussen de zaken die behoren bij mijn werk, heb ik de gewoonte om mijzelf uit een slecht humeur te fiedelen op een viola da gamba, een luit, een theorbe of een klavecimbel, waarmee ik in mijn kamer nog steeds omringd ben. En alsof ik nog niet genoeg goede uren heb verknoeid en besteed aan deze instrumenten, heb ik, aangezien ik ook nog sinds een jaar een zeer verdienstelijke gitarist ben geworden, meer dan dertig stukken in alle soorten en toonsoorten geschreven voor dit armzalige instrument. Er blijft niets te wensen over dan dat ik zou uitblinken als een trompetter aan het hoofd van onze troepen.

Dit gebabbel duurt te lang voor u, beste mevrouw, maar ik vertrouw erop dat u dit alles goed zult opnemen van een oude pratende en fiedelende dienaar, die het niet kon nalaten om u ⁴tot in de details¹ te informeren over dat waarover u hem de eer aandeed zich bekommerd en nieuwsgierig te betonen.

Ik bid dat God u ⁴beiden in eeuwige gezondheid, welzijn en voorspoed mag bewaren, oprecht verblijvend,

mevrouw,

uw nederige en gehoorzame dienaar
enz.

P.S. Indien het mogelijk zou zijn om door te dringen in de geheimen van onze Labadistische gemeenschap, door de eerlijke belijdenissen van uw oude vriendin ⁵Sibylla, speciaal wat betreft hun heilige huwelijken op proef, zoals we hier zijn ingelicht, zouden we erg blij zijn als u die verplichting op u zou willen nemen.

2. Geertruida Huygens.

3. Geertruida Doublet.

4. Utricia en haar echtgenoot William Swann.

5. Anna Maria van Schurman.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
28 MAART 1673
6890A

Antwoord op Huygens' brief van 7 maart 1673 (6886).

Samenvatting: Chièze belooft dat hij Huygens zal voorzien van Spaanse liederen en tabulaturen en ook van een Spaanse gitaar. Daarnaast gaat hij in op zakelijke kwesties.

Bijlage: memorandum van Chièze.

Chièze schreef opnieuw op 12 april 1673 (6891A).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 6890A, pp. 1127-1130: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Claude-Marie de Lapie; Maria Anna van Oostenrijk; Willem III; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

Plaatsen: Orange; West-Indië.

Titel: *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: air (lied); *cythara* (gitaar); guitarre (gitaar); tablature (tabulatuur).

Transcriptie

Madrid, le 28 Mars 1673.

Il n'est rien d'impossible, Monsieur, à l'homme qui a peu trouver Salinas, ny rien est luy qui puisse s'opposer à la suavité de vostre *imperativi modi*. Vous aurez *quanto antez* des airs Espagnolz, des tablatures des Guitarres, *nec cythara carebis*, à la première commodité. *Ay mas? Señor?* Mande, *Vuestra Señoría Illustrísima, que aqui ay mucha obediencia, y por l'amor de Dios* ne changez point de stile, y *no se mude nada a tan cariñoso modo de mandar*.

Bien que le courrier soir arrivé à cette fois deux jours plus tard, je n'ay pas laissé de dresser un mémorial sur le texte de la lettre de Simosin Excoriateur. Ce mémorial fut hyer présenté à la Reyne, de mesme que la lettre de Messieurs les Estatz. Mais je doute qu'il ayt peu estre renvoyé par Sa Majesté au Conseil d'Estat, qui se tenoit au mesme tems, et par conséquent que l'on puisse envoyer avant l'ordinaire prochain l'ordre nécessaire pour la surcéance, que Son Altesse | b | demande. Voicy la copie de mon mémorial, que vous aurez, s'il vous plaît, la bonté de traduire, si Son Altesse a la curiosité de le voir, ne me restant pas un moment de loisir d'icy au despart du courrier. Je verray demain les Ministres, et je ne doute pas que le Comte de Monterey ne recoive ordre de la Reyne pour ladite surcéance, quoyque je suis certain qu'on ne me le mettra pas en main, estant une affaire de politique plus que de justice.

Les galions ont paru en mesme tems que les avis qui portent la saisie d'Orange, de sorte, Monsieur, que ma petite barque *in salvo* est, pourveu qu'elle puisse aborder la flote des Indes, c'est à dire, pourveu qu'il plaise à Son Altesse Sérénissime de permettre à *su pequeño y pobre Embiado* extraordinaire de se nantir d'une provision capable d'attendre ou la paix ou une seconde flote, et c'est en ce chef que, fondé sur les paternelles insinuations de vostre lettre, j'implore vostre protection et voz salutaires avis. Toute ma famille, honnestement vestue et frugalement | c | entretenue, reclame vostre charité, et trois *mules, quæ dempto quadrante* font un triste dodrant de mon vieux carrosse, demandent à cor et cry une compaigne, célébrant chasque jour *con mas rebuznos que, el uno y el otro alcalde, las honras de la defuncte, enecta arando*.

Il y a bien d'autres inconveniens dans la famille qui ont besoin d'un prompt réдресsement, et vostre Bourguignote, sottement persuadée qu'il ne pouvoit survenir aucune calamité *fundo nostro*, et que le revenus d'Orange estoient bien à l'abry, *s'è lasciata scioccamente inpregnare*. Enfin, Monsieur, l'on n'entend que meschantes nouvelles de toutes partz. *Pero duelos con pan son menos*.

Vertaling

Madrid, 28 maart 1673.

Niets is onmogelijk, mijnheer, voor de man die ¹Salinas heeft kunnen vinden, zoals er niets is dat hem zich kan doen verzetten tegen het aangenamen van uw ²gebiedende wijs. U zult ³zo spoedig mogelijk Spaanse liederen en gitaartabulaturen ontvangen, ⁴en evenmin zal het u aan een gitaar ontbreken, bij de eerste geschikte gelegenheid. ⁵Verder nog iets van uw dienst, mijnheer? Ik verzoek u, mijnheer, die ik veel gehoorzaamheid verschuldigd ben, en om Godswil, verandert u niet van stijl ⁶en keert u zich nooit af van zo'n aardige manier van vragen.

Hoewel de post ditmaal twee dagen later is gekomen, heb ik niet nagelaten een nota op te stellen betreffende de tekst van de ²brief van Simosin Excoriateur. Dit memorandum werd gisteren aan de ³koningin overhandigd, evenals de brief van de heren Statenleden. Maar ik twijfel eraan of het door Hare Majesteit kon worden doorgezonden aan de Raad van State, die tezelfdertijd bijeen was, en of men dientengevolge vóór de volgende gewone post de noodzakelijke opdracht tot opschorting kan verzenden die Zijne ⁴Hoogheid verlangt. Hierbij het afschrift van mijn nota, die u wel zo goed wilt zijn te vertalen, alstublieft, wanneer Zijne Hoogheid er nieuwsgierig naar is, omdat ik geen moment vrij heb tot het vertrek van de post. Ik zal morgen de ministers ontmoeten en ik twijfel er niet aan dat de ⁵graaf van Monterrey van de koningin opdracht zal krijgen tot de opschorting in kwestie, hoewel ik er zeker van ben dat men die mij niet zal overhandigen, omdat het eerder een politieke zaak betreft dan een rechtszaak.

De galjoenen zijn tezelfdertijd verschenen als het bericht over de inname van Orange, zodat mijn bootje buiten gevaar is, mits het bij de vloot uit West-Indië kan aanhaken, dat wil zeggen, mits het Zijne Doorluchtige Hoogheid behaagt ¹zijn kleine en arme buitengewone ²gezant toe te staan zich van een reserve te voorzien, die het mogelijk maakt ofwel de vrede danwel een tweede vloot af te wachten, en uit dien hoofde verzoek ik, mij baserend op de vaderlijke toespelingen in uw brief, om uw bescherming en uw heilzame raadgevingen. Mijn hele gezin, netjes gekleed en sober onderhouden, doet een beroep op uw goedheid, en drie ³muildieren, die bij afwezigheid van de vierde ⁴een droevige driekwart van mijn koets maken, vragen luidkeels om een gezellin door iedere dag ⁵met veel gebalk de eer van de overledene, aan haar eind gekomen door het ploegen, plechtig te herdenken, als ware het een of andere burgemeester.

Er zijn nog veel meer ongemakken in het gezin die een ingrijpen zonder uitstel vereisen, en uw ⁶Bourgondische, in de lichtzinnige overtuiging dat ¹ons grondbezit geen enkele ramp kon overkomen en dat de inkomsten uit Orange veilig waren, ²heeft zich domweg zwanger laten maken. Enfin mijnheer, men hoort van alle kanten alleen maar slecht nieuws. ³Maar voor een rijke zijn smarten licht te dragen.

1. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).
2. De brief vermeld in Huygens' brief aan Chièze van 7 maart 1673 (6886)?
3. Maria Anna van Oostenrijk.
4. Willem III.
5. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca.
6. Claude-Marie de Lapie.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
12 APRIL 1673
6891A

Vervolg op Chièzes brief van 28 maart 1673 (6890A).

Samenvatting: Chièze stuurt een aantal stukken in Spaanse gitaartabulatuur.

Bijlage: Spaanse gitaarstukken in tabulatuur.

Door Huygens beantwoord op 2 mei 1673 (6895). Chièze schreef, nog vóór de ontvangst van dit antwoord, opnieuw op 10 mei 1673 (6896).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 6891A, pp. 1130-1131: volledig, met Nederlandse vertaling.

Plaats: Maastricht.

Glossarium: corde (snaar); guitarre (gitaar); mode (toonsoort); tablature (tabulatuur); ton (toonsoort); *viguela* (vihuela).

Transcriptie

Madrid, le XIIe Avril 1673.

Voicy commencement de commerce, Monsieur. Si la marchandise vous plaît, il y aura moyen de vous en tenir pourveu. On m'a dit certaines remarques ou *reparos* à faire sur ce que la tablature est autrement faite icy que par delà, et que la plus petite corde est posée sur les guitarres d'Espagne dans le lieu opposé aux vostres. Mais vous déchifferez mieux tout cella que vous ne fitez au siège de Maestricht la lettre Biscayne. Et, si je puis, comme on me le fait espérer, *alcançar una viguela* du bon Maistre deffunt, je vous l'envoyeray, montée à la mode d'icy, estant sur toute sorte de tons et de modes.

Vostre très-fidelle serviteur
Chièze.

Vertaling

Madrid, 12 april 1673.

Hierbij het eerste deel van de zending, mijnheer. Als de waar u aanstaat, is het mogelijk u ervan te blijven voorzien. Men heeft mij gezegd bepaalde op- en ¹aanmerkingen¹ te maken over het feit dat de tabulatuur hier anders wordt gemaakt dan ginds, en dat de ¹hoogste snaar op de gitaar in Spanje op de plaats is aangebracht, [welke] tegenovergesteld is aan wat u gewend bent. Maar u zult dit alles beter ontcijferen dan de Baskische brief tijdens het beleg van Maastricht, en, als ik, naar men mij doet hopen, een vihuela van de overleden goede meester kan opdiepen, zal ik u die sturen, besnaard naar de gewoonte van hier, dat wil zeggen ²voor alle toonaarden en toonsoorten.

Uw trouwe dienaar
[Sébastien] Chièze.

1. Hier wordt bedoeld op de Spaanse gitaartabulatuur waarbij de hoogste snaar van het instrument correspondeert met de onderste lijn van de tabulatuur, als spiegeling van het instrument zoals dat wordt vastgehouden. In de Franse tabulatuur wordt de hoogste snaar door de bovenste lijn gerepresenteerd.

2. Vermoedelijk een verwijzing naar de oude luitstemming met kwarten en in het midden een grote terts.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)

AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]

2 MEI 1673

6895

Antwoord op Chièzes brieven van 28 maart 1673 (6890A) en 12 april 1673 (6891A).

Samenvatting: Huygens maakt enkele spottende opmerkingen over wat Chièze hem heeft gestuurd, als reactie op Huygens' vraag naar Spaanse muziek. De toestand in Orange is slecht. Verder geeft Huygens enkele familieberichten.

Chièze antwoordde op 24 mei 1673 (6900).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 519-521: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 69, pp. 60-61: onvolledig (<C'est une peine ... lanterner de musique>).

— Worp 6, nr. 6895, pp. 325-326: onvolledig (<C'est une peine ... lettres d'aujourd'huy>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6895, pp. 1131-1136: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), pp. 107-109: onvolledig (<C'est une peine ... chose de bon>), met Engelse vertaling.

Namen: Caspar Barlæus jr.; Geertruida Doublet; Philippina Doublet; Jacques Gaultier; Geertruida Huygens; Emanuel de Lira; Godefroy-Maurice de la Tour d'Auvergne (hertog van Bouillon); Philips IV; Christiaan Rumph; Francisco Salinas; Jean Sauzin; Catharina Smitz.

Plaatsen: Orange; Portugal; Spanje.

Glossarium: accord (stemming [van gitaar]); air (lied); alemande (allemande); basse (baspartij); *capilla* (muziekensemble); chanson (lied); corde (snaar); courante; dessous (baspartij); *guitarra* (gitaar); guitarre (gitaar); instrument (muziekinstrument); *instrumento* (muziekinstrument); *lira* (lier); luth (luit); musique (muziek); note (noot); sarabande; tablature (tabulatuur); tablaturette (muziekstukje); *vihuela*; viole (viola da gamba).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 2e May 1673.

C'est une peine extraordinaire d'avoir affaire à des envoyez extraordinaires si extraordinairement lourdeuts, qu'ils ne sçauroyent comprendre *quid distent æra lupinis*. On vous demande des airs Espagnols, cela veut dire des chansons escrites en notes de musique avec leurs basses, s'il y en a. Ces notes de musique sont des caractères magiques faicts ainsy:

et dessous on escrit les paroles. Est-ce s'expliquer assez pour dire 'Envoyez-moy des airs Espagnols?' Quand *Don Emanuel de Lira* (vostre parfait amy) a veu les bagatelles que vous m'avez envoyées, il a reconnu d'abord que ce sont *pedaços desazidos* de quelque pièces de théâtre, et je m'en suis doubté aussy, y trouvant de ces *deidades del abismo*, et ce *benenoso monte de la luna*, avec une certaine tablaturette de guitarre qui faict pitié. Laissez-moy faire (de par vos *deidades del abismo*) de l'accompagnement sur *qualquiera instrumento*, et envoyez nous des beaux dessus et faictes comprendre à *essas bestias de alvarda*, qui n'ont pas sçeu qu'il y eust jamais eu un Salinas au monde, que nous en sçavons quinze ou quarante cinq fois plus qu'eux tous. Si vous voulez avoir le plaisir de le leur prouver par les effets, je vous enverray quelques productions mienes, sur leur misérable accord de cinq cordes, et nous les lairrons juger de ce que nous valons de part et d'autre. Mais véritablement, je crains que l'exécution leur en semblera un peu *peligrosa*. Ils m'ont bien faict pester,

lorsqu'après avoir déchiffré leur sottte tablature, qui met tous les dessous dessus, ¹*pro thesauro carbones inveni*. Cependant, *si Lira noster non delirat*, parmi les gens de la *Capilla Real* il se peut trouver des merveilles, et en quoy leur *garganta*, dont ils se font tant de feste, s'exerce à miracle. Adressez-vous une bonne fois à la meilleure boutique, et ayons choses dignes d'un *embiado extraordinario*. *Hactenus* pour les airs pour la guitare; s'ils ont des allemandes, des courantes, des sarabandes, qu'il vaille la peine d'entendre, voyons ce qu'il a de plus hupé. Car ce qu'on vous a fouré dans la main, sont *niñerías*, et des plus pauvres. Gautier m'a conté qu'ayant joué deux heures durant sur son excellentissime luth au | 520 | Cabinet du Roy à Madrid, *los grandes d'España (grandes aselli)* dirent: '*Gran lastima es que no tañe la guitarra,*' qui le tenta de leur donner de son luth par les oreilles, et cecy me faict croire qu'encor y doibt il avoir quelque sçavant qui sçait faire dire à cest instrument quelque chose de bon.

De *vihuela*, je ne vous en demande point, fort pourveu de telle marchandise, et à revendre. De guitare non plus. J'en possède une de la grace de la *Señora Catharina Smith*, qui est très belle et bonne, et elle me la donne *inter vivos*, si je veux. S'ils sçavent quelque-chose de bon sur la viole pardelà, je suis bien curieux d'en veoir un eschantillon. Est-ce assez vous lanterner de musique?

Parlons du pauvre Orange, qui est en mauvais estat, si nous ne changeons de méthode. Je dis pour les chasteaux et les chartres, car pour la ville et villette les coquins, de peur de perdre leur chaperons, se sont infiniment disposez à reconnoistaire un nouveau maistre, ce qu'ils pourroyent éviter en ne faisant que *secum habitare*. Si de par le Comte d'Auvergne on se contentait du revenu, et que toute autre chose demeurast en estat, ce seroit le meilleur parti à mon gré, mais c'est à quoy le maistre n'escoutte pas encor; nous verrons ce que nous en diront ses lois d'aujourd'huy.

Vous sçavez du greffier comme on n'ayme pas que vous vous souliez les mains dans *la plata des los Galeones*, mais la sera vostre recours, et qu'importe?, pourvu que vous ayez de quoy faire *con su preñada, que Dios bendiga*.

Après ce cher joyau que ma fille a perdu, ceste bonté divine luy en a rendu une du mesme sexe, qui est le plus bel enfant qu'on puisse veoir, et qui dans ces trois ou quatre moiz qu'elle est au monde n'a jamais pluré, mais tousjours si *democratica*. Vous voyez, comme *ab imperativo modo*, je me suis jetté sur l'objurgatif. Si vous ne le pouvez digner, je pourroy *mollius te habere et optativè*. Tout coup vaille, pourriez-vous dire, pourveu que je ne parvienne *ad infinitum*, en vous demandant sans cesse, mais de mon costé aissi je souhaite, *optativè*, que vostre | 521 | demeure hors d'icy ne donne pas l'infinatif. Il y a longtemps que nous nous partons de vous avec peine. *Ita me deus*, Monsieur Romph va occuper la Résidence du défunt Berlaeus en Portugael, qu'est bonne condition pour luy. ²*Honestum, utile et jucundum, sicut se Charites amplectantur*.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 2 mei 1673.

Het is buitengewoon lastig te maken te hebben met buitengewone gezanten, die zo buitengewoon onbeholpen zijn dat zij niet kunnen begrijpen ¹‘wat het echte van het onechte onderscheidt.’¹ Men vraagt u om Spaanse liederen, dat wil zeggen, liederen in notenschrift met hun bassen, als die er zijn. Die muzieknoden zijn magische tekens, aldus gemaakt:

en daaronder schrijft men de tekst. Is het nu voldoende duidelijk om te kunnen zeggen: ‘Zendt u mij Spaanse liederen?’ Toen de ¹‘heer’ Emanuel de Lira (uw toegewijde vriend) de kleinigheden zag die u mij hebt gestuurd, zag hij meteen dat het ¹‘onplezierige stukken’¹ waren uit enkele toneelstukken. Dat vermoedde ik

1. Phaedrus, *Fabulae*, V, 6, 6: ‘Carbonem, ut aiunt, pro thesauro invenimus.’

2. <*Honestum ... amplectantur*.> autografisch.

ook al, omdat ik er van die ³godheden van de onderwereld¹ in vond en ⁴die giftige berg van de maan,¹ vergezeld door gitaartabulatuur die meelijwekkend is. Laat mij maar de begeleiding maken (uit naam van uw helse goden¹), op welk instrument dan ook,¹ en zendt u ons mooie bovenstemmen, en maakt u duidelijk aan die stommelingen,¹ die niet weten dat er ooit een [Francisco] Salinas op de wereld is geweest, dat wij er vijftien of vijfenveertig keer meer van weten dan zij met hen allen. Als u het genoeg wilt smaken hun dat te bewijzen met voorbeelden, zal ik u enkele van mijn werken sturen, in hun armzalige stemming met vijf snaren, en wij zullen door hen laten beoordelen wat wij hier en daar de moeite waard vinden. Maar heus, ik vrees dat de uitvoering ervan hun een beetje riskant¹ zal blijken. Zij hebben mij danig geërgerd toen ik, na hun dwaze tabulatuur, waarin alles ondersteboven staat, te hebben ontcijferd,⁵ knollen in plaats van citroenen vond.¹ Toch zijn er, als onze Lira geen onzin vertelt,¹ onder de mensen van de Koninklijke Kapel¹ wonderbaarlijk goede te vinden, wier keel,¹ waarvan ze zo'n feest maken, wonderen tot stand brengt. Gaat u eens op een keer naar de beste winkel om liederen aan te schaffen die een buitengewoon gezant¹ waardig zijn. Genoeg¹ wat betreft de liederen voor de gitaar: als ze allemandes hebben, en courantes en sarabandes die de moeite van het aanhoren waard zijn, laat dan eens zien wat er aan hoogwaardigers is. Want wat men u in de handen heeft gestopt zijn kinderachtige stukjes¹ van de armoedigste soort. [Jacques] Gaultier heeft mij verteld dat, nadat hij gedurende twee uur op zijn voortreffelijke luit had gespeeld in het kabinet van de koning te Madrid, de Spaanse edelen (grote ezels)¹ zeiden: Jammer dat hij niet gitaar speelt,¹ hetgeen hem ertoe verleidde hen met zijn luit om de oren te slaan, en mij doet denken dat er toch een of andere kenner moet zijn die dit instrument iets goeds te berde kan laten brengen.

Een vihuela¹ vraag ik u beslist niet; ik ben goed van die waar voorzien, ook voor de verkoop. Ik hoef ook geen gitaar meer; ik heb er een dankzij mevrouw¹ Catharina Smitz, een knappe en lieve dame, en zij geeft mij die, bij leven,¹ als ik wil. Als ze daar iets goeds hebben voor de gamba wil ik daarvan wel eens een proeve zien. Is dit genoeg om uw tijd te verdoen met muziek?

Laten we het over Orange hebben, dat er slecht aan toe is als wij niet van handelwijze veranderen. Ik zeg dat ten aanzien van de kastelen en de kerkers, want wat de stad en de dorpen betreft zijn de schelmen, uit vrees hun hoofden te verliezen, volledig geneigd een nieuwe meester te erkennen, hetgeen zij zouden kunnen vermijden door zichzelf te blijven.¹ Als men zich van de zijde van de graaf van Auvergne tevreden zou stellen met de inkomsten, en al het andere bij het oude zou blijven, dan lijkt mij dat het beste, maar de meester luistert daar nog niet naar, we zullen zien wat zijn geboden vandaag ervan zullen zeggen.

U zult hebben gehoord van de griffier dat men er niet mee instemt dat u uw handen vult met het zilver van de galjoenen,¹ maar daar zal toch uw redding vandaan komen, en wat kan het schelen; als u maar hebt wat er nodig is op uw weg, die God moge zegenen.¹

Nadat mijn dochter dat kostbare kleenood had verloren, heeft de goddelijke gunst haar er een teruggegeven van hetzelfde geslacht; het is het mooiste kind dat men ooit heeft gezien, dat in de drie of vier maanden dat het op de wereld is nog nimmer heeft gehuild, maar altijd zoet¹ is. U ziet hoe ik mij, vanuit de gebiedende wijs,¹ heb geworpen op de vermanende wijs. Als u dat niet kunt billijken, zou ik het u nog milder kunnen laten hebben en in de wensende wijs.¹ Alles goed en wel, zoudt u kunnen zeggen, mits ik maar niet

3. Verwijst zeker naar het air 'Deidades del abismo' uit Antonio de Solís' *Eurídice y Orfeo* (1645). De tekst komt niet voor in de gedrukte versies van het spel. Zie Louise Stein, *Songs of Mortals, Dialogues of the Gods: Music and Theatre in Seventeenth-Century Spain* (Londen, 1993), pp. 320, 374, 527 (transcript of het air, voor zangstem en gitaarbegeleiding in cijfers, naar Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Mus. Ms. 759/8).

4. De vierde regel van het air 'Ya que aqueste peñasco', de tono die Jornada III uit Calderóns *Celos aun del aire matan* opent. De première vond plaats in 1660, met muziek van Juan Hidalgo. Zie Louise Stein, *Songs of Mortals, Dialogues of the Gods: Music and Theatre in Seventeenth-Century Spain* (Londen, 1993), pp. 234, 252, 255, 320, 407, 495-496 (transcript of het air, naar Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Mus. Ms. 753/24). Een versie in harptabulatuur, uit Madrid, Biblioteca Nacional, Ms. M 2478, is te afgebeeld in Rita Goldberg, *Tonos a lo divino y lo humano* (Londen, 1981), p. 33.

5. Phaedrus, *Fabulae*, V, 6, 6: 'Wij hebben in plaats van een schat houtskool gevonden, zoals het gezegde gaat.'

6. Philips IV.

7. Godefroy-Maurice de la Tour d'Auvergne, hertog van Bouillon.

8. Jean Sauzin.

9. Susanna Huygens, echtgenote van Philips Doublet.

10. Geertruida Doublet.

11. Philippina Doublet.

↳tot in het oneindige↳ doorga met dingen van u te vragen, maar mijnerzijds wens ik ook, ↳in de wensende wijs,↳ dat uw verblijf ver van hier ook niet oneindig lang zal duren. Het is lang geleden dat wij met moeite afscheid van u namen. Zo [waarlijk helpe] mij God. De heer [Christiaan] Rumph zal het gezantschap van wijlen [Caspar] Barlæus [jr.] in Portugal gaan overnemen, wat een goede post voor hem is. ↳Eervol, nuttig en aangenaam, alsof de Gratiën hem omarmen.↳

SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIEN HUYGENS (DEN HAAG)]
10 MEI 1673
6896

Vervolg op Chièzes brief van 12 april 1673 (6891A). De brief moet Huygens' brief van 2 mei 1673 (6895) hebben gekruist.

Samenvatting: Chièze bericht Huygens over de onfortuinlijke gang van zaken die er de oorzaak van is dat Huygens nog steeds de Salinas niet heeft ontvangen. Wel stuurt Chièze Spaanse muziek, met de belofte de volgende keer eenzelfde hoeveelheid te zenden. Tenslotte bericht hij Huygens over het verscheiden van zijn broer en zijn neef.

Bijlage: Spaanse composities (liederen en gitaartabulaturen).

Chièze schreef opnieuw op 24 mei 1673 (6900). De onderhavige brief is door Huygens beantwoord op 30 mei 1673 (6901).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc|-; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6896, p. 326: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6896, pp. 1136-1138: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Amphion; Willem Frederik van Brandenburg; Louis-Henri Chièze; Philippe Chièze; Francisco Salinas; Van Zon.

Plaatsen: Alcalá; Berlijn; Nantes; Oostende; Parijs; Rotterdam; Salamanca; Zaragoza.

Titel: *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: air (lied); chanterelle (hoogste snaar); corde (snaar); guitarre (gitaar); musique (muziek); tablature (tabulatuur); *tono* (lied).

Transcriptie

Madrid, le 10e May 1673.

Le pauvre Salinas qui s'estoit tenu si longtans caché et qui nous avoit cousté tant de recherches prévoyoit sans doute son triste destin, qui est d'estre tombé en mains de Corsaires ou peut-estre dans le fond de la mer, car le Sieur van Zon de Roterdam, auquel je l'avois remis, escrit de Nantes que le vaisseau d'Ostende, sur lequel il s'estoit embarqué, a esté pris des François et luy mis en chemise, de sorte que, n'ayant peu sauver son argent, je doute qu'il ayt voulu se charger de vostre Amphion, et, à moins que quelque pitoyable dauphin le porte sur vos bords sain et sauvé, me voicy réduit à faire de nouvelles diligences, et dans le peu d'espérance que j'ay de réussir, je vous conseille, Monsieur, de vous assurer du Salinas de Paris pour lequel le vieux libraire demande tant d'argent. Je fais pourtant dessein d'escire encor à mon amy de Saragoce, puisque ny à Salamanque, | b | ny dans Alcalá on n'a sceu le trouver.

Voicy des *tonos*, des plus fameux en notes de musique, et en voicy d'autres en tablature de guitarre, laquelle, comme l'on m'asseure, n'est opposée à la vostre pardelà, sinon que la petite corde, ou chanterelle, est placée à l'opposite de celle de par-delà.

Sachez-moy, s'il vous plaît, quelque gré, Monsieur, de quoy je m'esvertue de vous parler un peu gayement de musique dans le tans que mon ame est d'estre rempli en larmes pour l'irréparable perte que je viens de faire de mon frère et de mon cousin, morts tous deux presque à une mesme heure, l'un dans l'armée de Monsieur l'Électeur, dont il estoit cartier-maistre général et colonel, et l'autre à Berlin, où il avoit l'Intendance des fortifications. C'est une chose d'autant plus estonnante, et une bien fatale simpatie, que leur maladie a aussy commencé en | c | un mesme jour, de sorte, Monsieur, que voilà nostre famille réduit à moy seul, qui reste sans autre consolation que celle de vous avoir pour Protecteur. Soyez-le, s'il vous plaît, et vivez aussy longtans que je le désire, et que j'en ay besoin.

Pour ne pas trop grossir ce paquet, je réserve pour l'ordinaire prochain une pareille quantité d'airs à celles que je vous envoie présentement.

Vertaling

Madrid, 10 mei 1673.

De arme ¹Salinas die zich zo lang verborgen had gehouden en die ons zoveel naspeuringen had gekost, had zonder twijfel een voorgevoel van zijn droevig lot; namelijk dat hij in de handen van zeerovers terecht zou komen of misschien wel op de bodem van de zee, want de heer van Zon uit Rotterdam, aan wie ik hem had doen toekomen, schrijft uit Nantes dat de Fransen de boot naar Oostende, waarop hij zich had ingescheept, hebben gekaapt en uitgeschud, zodat ik, aangezien hij zijn geld niet heeft kunnen redden, betwijfel of hij zich heeft willen belasten met de zorg voor uw ²Amphion, en ik ben, tenzij een of andere beklagenswaardige dolfijn hem behouden en wel naar uw oevers brengt, daardoor genoodzaakt nieuwe pogingen te ondernemen. Gezien de geringe hoop die ik heb om te slagen, raad ik u aan, mijnheer, u te verzekeren van de Parijse Salinas, waarvoor die oude boekhandelaar zoveel geld vraagt. Ik ben echter van plan alsnog aan mijn vriend in Zaragoza te schrijven, aangezien men hem in Salamanca noch in Alcalá heeft kunnen vinden.

Hierbij een aantal van de bekendste ³liederen⁴ in notenschrift en ook andere in gitaartabulatuur die, naar men mij verzekert, niet strijdig is met de uwe aldaar, zij het dat de dunste snaar, of de hoogste, geplaatst is aan de andere kant dan de bij u gebruikelijke.

Weest u mij, mijnheer, alstublieft enigermate dankbaar, omdat ik mij inspan een beetje vrolijk met u over muziek te praten in een tijd waarin mijn ziel diepbedroefd is wegens het onherstelbare verlies dat ik zojuist heb geleden. Mijn ³broer en mijn ⁴neef zijn beide op bijna hetzelfde uur overleden: de een in het leger van de keurvorst, waarin hij kwartiermeester-generaal en kolonel was, en de andere te Berlijn waar hij beheerder van de vestingwerken was. Het is des te meer verwonderlijk en een zeer noodlottige samenloop, dat hun ziekte ook op dezelfde dag is begonnen, zodat u, mijnheer, mijn familie gereduceerd ziet tot mij alleen, voor wie geen andere troost rest dan u als beschermer te hebben. Weest u dat, alstublieft en leeft u zo lang als ik u dat toewens en u nodig heb.

Teneinde het pakket niet te dik te laten worden, bewaar ik voor de volgende postzending een hoeveelheid liederen, gelijk aan die welke ik u heden toezend.

1. Francisco Salinas, *De musicâ libri septem* (Salamanca 1577).

2. Volgens de legende sprong Amphion overboord om aan zeerovers te ontkomen, maar werd hij door een dolfijn veilig naar de wal gebracht.

3. Louis-Henry Chièze.

4. Philippe Chièze.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
24 MEI 1673
6900

Antwoord op Huygens' brief van 2 mei 1673 (6895) en vervolg van Chièzes brief van 10 mei 1673 (6896).

Samenvatting: Chièze verweert zich tegen Huygens' verwijten. Voor het selecteren van de te zenden muziek had hij zich met enkele Spaanse musici in verbinding gesteld. Hij dankt Huygens dat men zijn financiële nood gelenigd heeft. Van Zon zal zich bij Huygens melden vanwege het verloren gaan het gestuurde exemplaar van Salinas' *De musicâ*.

Chièze schreef opnieuw op 7 juni 1673 (6901A) en op 20 juni 1673 (6902). De onderhavige brief is door Huygens beantwoord op 27 juni 1673 (6903). Huygens' brief van 30 mei 1683 (6901) is het antwoord op Chièzes brief van 10 mei 1673 (6896).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6900, p. 327: onvolledig (<Je n'aurois pas creu ... de Don Luis>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6900, pp. 1139-1142: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Christóbal Galán; Godefroy-Maurice de la Tour d'Auvergne (hertog van Bouillon); William Godolphin; Lodewijk Huygens; Emanuel de Lira; José Marín; Osorio; Francisco Salinas; Juan Sanchez; Willem III; Van Zon.

Plaatsen: Holland; Orange.

Titels: *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: air (lied); capilla (muziekensemble); guitarre (gitaar); musica (muziek); pièce (muziekstuk); tablature (tabulatuur); *tono* (lied); viole (viola da gamba).

Transcriptie

À Madrit, le 24 May 1673.

Je conviens, Monsieur, que *in me quidvis harum rerum convenit quæ dici possunt in stultum*, mais je voudrais bien aussy que *iste monitor et præmonstrator meus* eut la bonté de se souvenir du texte de sa lettre du 7 Mars, par laquelle il m'ordonna formellement de le pourvoir ¹d'une poignée d'airs Espagnols et d'autant de pièces en tablature de guitarre. Ce sont vos propres motz, Monsieur. J'ay commencé par vous envoyer des pièces de guitarre. Voyci maintenant des airs ou *tonos Espaignolz*. *Quid commerui aut pecavi, pater?*, et que ne deviez-vous pas au zèle qui m'a fait *subir de golpe los montes de la luna y baxar a las deidades del abismo*? Me voicy maintenant dans le monde connu et parmy *los Maestros de la Capilla Marino, Osorio, Juan Sanchez y el Maestro Galan*. Quelle exception peut avoir contre de si fameux auteurs l'illustre Monsieur *Don Manuel de Lira*? J'espère avec le temps de vous munir de quelque | b | pièces de viole, si je puis me remettre en grace auprès de Monsieur *Musico, tambien de Capilla*, duquel je sollicitois le chastiment exemplaire, si par la voye d'un père confesseur il ne se fut avisé de faire restitution d'un joyau de huit cent pistolles, qui avoit esté desrobé à Monsieur Godolphin.

Nos Orangeois n'ont rien fait qui me surprend. *Antiquum obtinent*, mais le Comte d'Auvergne *haud paternum istuc dedit*.

Je vous rens très-humbles graces d'avoir pourveu cependant, *ne fame periculum sit mihi*, sans toucher à l'argent des Galions, mais où prendre le 20: denier dont suivant les permis de mon instruction et les ordres de Son Altesse, demandés et receus, j'avois disposé *satis è sententiâ*? Peut-estre que Messieurs du Conseil *escarmentados* ont scrupule de confier une si grande somme de dix mille et tant de livres à un Orangeois. *Sapiunt meâ quidem sententiâ*. Mais je les prie d'examiner s'il n'y auroit pas plus de risque | c | de laisser cet Orangeois *en el empeño* et le violement des parolles qu'il a données par ordre pour la réputation et le bien des

1. Huygens aan Chièze, 7 maart 1673 (6886): '..., si vous ne m'apportez une grosse *poignée d'airs Espagnols et autant de pièces en tablature de guitarre*, ...'

affaires de Son Altesse, non tant par reconnaissance du passé que pour en contemplation de l'avenir. Faites, s'il vous plaît, une sérieuse réflexion là-dessus, prenant du reste toutes les seurtez qu'il vous plaira à mon esgard, soit en m'envoyant de quoy faire de présens en espèce, et de la valeur dudit 5 pourcent distribuable, soit en m'adjoignant tel inspecteur qu'il plaira à Son Altesse pour cette distribution sur le pic du mémoire que je viens de dresser et de luy envoyer. Que si le Maistre a changé d'avis, advertissez m'en, s'il vous plaît, à bonne heure, affin que, comme vous disiez jadis, j'aye le tems de prendre mon manteau, pourqu'on ne trouve personne au logis.

Si *Vuestra Señoría me hecha menos* par delà, je me trouve encore plus à dire icy. Ma belle humeur | d | m'abandonne parmy ces Raminagrobis et ce ne sera quelque jour qu'à l'ayde de maintes potions réitérées et *post crepusculum sumendas*, que vostre noblement honneste et jovialement vertueuse famille *reddet stultè loqui, reddet ridere sonorum*.

Je vous ay dit par ma précédente qu'après avoir remué ciel et terre pour trouver le fameux Salinas, ce *desdichado* Amphion est allé périr dans les ondes, ou en mains des corsaires, desquelz le Sieur van Zoon escrit encor par le dernier courrier l'avoir inutilement voulu rachepter. Il sera bientost en Hollande, ledit van Son, et *tristâ se tempestate tuetur*.

Je n'aurois pas creu qu'une succulente drossardie est capable de rendre muète la garrulité épistolaire de *Don Louis*.

Vertaling

Madrid, 24 mei 1673.

Ik erken, mijnheer, dat ¹in mij alles voorkomt wat dwaas kan worden genoemd,¹ maar ik zou ook willen dat ²mijn raadgever en leidsman² de goedheid zou opbrengen zich de inhoud van zijn ³brief van 7 maart [j.l.] te herinneren, waarmee hij mij formeel opdroeg hem te voorzien ³van een handvol Spaanse liederen en evenveel *stukken in gitaartabulatuur*. Dat zijn uw eigen woorden, mijnheer. Ik ben begonnen met u gitaarstukken te zenden. Hierbij nu ⁴Spaanse liederen.⁴ ⁵Wat heb ik begaan of misdaan, vader?,⁵ en wat bent u niet verschuldigd aan de ijver die mij ⁶onmiddellijk de bergen van de maan heeft doen beklimmen en heeft laten afdalen naar de godheden van de onderwereld?⁶ Ik ben weer terug in de gewone wereld en te midden van ⁷de kapelmeesters [José] Marin, Osorio, Juan Sanchez, en meester [Christóbal] Galán.⁷ Welk bezwaar zou de beroemde ⁸heer⁸ Emanuel de Lira kunnen hebben ten opzichte van zulke befaamde componisten? Ik hoop u mettertijd van enige composities voor de viola da gamba te voorzien, wanneer ik weer in de gratie kan komen bij de heer ⁹muzikant, eveneens van de kapel,⁹ over wie ik een voorbeeldige afstraffing zou afroepen, als hij niet, door tussenkomst van een biechtvader, een kleinood van achthonderd pistolen had durven teruggeven, dat aan de heer Godolphin was ontstolen.

Onze mensen in Orange hebben niets gedaan waarover ik mij verbaas. ¹⁰Zij hebben het oude verkregen,¹⁰ maar de ¹¹graaf van Auvergne ¹¹heeft daarvan geenszins het ouderlijk deel gegeven.¹¹

Ik zeg u nederig dank dat u mij intussen hebt voorzien van iets, ¹²om de hongerdood af te wenden,¹² zonder het zilver van de galjoenen aan te spreken, maar waar neem ik de 20ste penning op waarover ik, ingevolge de machtigingen in mijn instructie en de opdrachten van Zijne ¹³Hoogheid, gevraagd en ontvangen, ¹⁴geheel volgens afspraak¹⁴ zou beschikken? Misschien valt het de heren van de raad, ¹⁵door schade en schande wijs geworden,¹⁵ moeilijk om een zo groot bedrag van tienduizend zoveel pond aan iemand uit Orange toe te vertrouwen. ¹⁶Zij zijn wijs naar mijn stellige mening.¹⁶ Maar ik vraag hen te onderzoeken of het geen groter risico zou zijn deze man uit Orange ¹⁷in een hachelijke toestand¹⁷ achter te laten en hem de beloften te laten breken die hij in opdracht heeft gegeven terwille van de naam en de goede gang van de zaken van Zijne Hoogheid, niet zozeer uit dank voor het verleden, als wel met het oog op de toekomst. Overweegt u dat,

2. Huygens aan Chièze, 7 maart 1673 (6886).

3. Huygens aan Chièze, 7 maart 1673 (6886): '...als u mij niet een grote *handvol Spaanse liederen en evenveel stukken in gitaartabulatuur* brengt.'

4. Godefroy-Maurice de la Tour d'Auvergne, hertog van Bouillon.

5. Willem III.

alstublieft, eens grondig, waarbij u overigens alle zekerheden mij betreffend kunt opnemen die u maar wilt, hetzij door mij het nodige in muntspecie te zenden, tot het bedrag van de genoemde 5 procent om uit te keren, hetzij door een inspecteur aan mij toe te voegen naar believen van Zijne Hoogheid voor deze uitkering op basis van het memorandum dat ik zojuist heb opgesteld en aan hem heb gezonden. Mocht de meester van mening veranderd zijn, licht u mij daarover dan alstublieft bijtijds in, opdat ik, zoals u vroeger zei ‘tijdig mijn jas kan aantrekken, zodat men niemand thuis aantreft.’

Als ⁶u mij⁷ daar ⁸minder geeft,⁹ moet ik hier nog meer uitleggen. Mijn goede humeur laat mij tussen deze beslommingen in de steek, en het zal nog enige tijd duren voordat, met behulp van vele herhaalde drankjes, die ¹⁰na de schemering moeten worden ingenomen,¹¹ uw edele, oprechte, hartelijke en deugdzame familie [mij] ¹²het dwaze spreken zal teruggeven en het luide lachen.¹³

Ik heb u in mijn vorige ¹⁴brief meegedeeld dat, na hemel en aarde te hebben bewogen om die beroemde ¹⁵Salinas te vinden, deze ¹⁶ongelukkige¹⁷ Amphion in de golven ten onder is gegaan, of in de handen van zeerovers is gevallen, waarover de heer van Zon per laatste post nog meedeelt, dat hij vergeefs heeft geprobeerd hem vrij te kopen. Hij zal spoedig in Holland zijn, deze van Zon, en ¹⁸zich beroepen op dit jammerlijke geval van overmacht.¹⁹

Ik had niet gedacht dat een smakelijk drostschap in staat is de schriftelijke praatzucht van ²⁰mijnheer²¹ Lodewijk [Huygens] tot zwijgen te brengen.

6. Chièze aan Huygens, 10 mei 1673 (6896).

7. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)

AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]

30 MEI 1673

6901

Antwoord op Chièzes brief van 10 mei 1673 (6896).

Samenvatting: Huygens condoleert Chièze met het overlijden van zijn broer en zijn neef. De Spaanse liederen verraden volgens hem duidelijk de mediterrane invloed. De gitaartabulatuur moet hij omwerken. Tenslotte bericht hij Chièze over de geslaagde oogoperatie bij zijn zuster Geertruida Huygen.

Door Chièze beantwoord op 20 juni 1673 (6902).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 539-541: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXX, p. 62: onvolledig (<Je suis fort aysé ... bien la chandelle>).

— Worp 6, nr. 6901, p. 327: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6901, pp. 142-1145: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 111: onvolledig (<Je suis fort ayse ... bien la chandelle.>, met Engelse vertaling.

Namen: François de l'Aubespine (markies van Hauterive); Louis-Henri Chièze; Philippe Chièze; Thomas Chièze; Geertruida Huygens; Claude-Marie de Lapie; Paul Scarron, Seneca; Van Zon.

Plaatsen: Nantes; Nijmegen; Pyreneeën.

Titel: *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: air (lied); guitarre (gitaar); musique (muziek); note (noot); tablature (tabulatuur).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 30 May 1673.

Je receus hier vostre paquet du 10e de ce mois et y appris avec grand déplaisir la perte inopinée qui voust est arrivée d'un frère unique en vostre famille et d'un cousin assez unique en son espèce, et qui a fait veoir par une illustre preuve, ce qui vault l'industrie d'un galant homme à faire fortune par beaux degrez. Pour le premier j'ay veu le temps que sa petite conduite escarbilla vous embarrassoit. *Hoc lucri facis*, et pour luy, comme dit le texte: ¹'*Placita erat Deo anima ejus; propter hoc properavit educere eum de medio iniquitatum.*' Il reste (pour revenir à nos moutons) que la ²Bourguignotte *lasciandosi fin adesso scioccamente impregnare di zitelle, la faccia santamente di maschi*, selon le Père Scarron, de la cavité qui pisse contre la muraille, de peur qu'il nous manque des Chièzes à barbe, et qu'après vous, l'on puisse dire (comme vostre oncle à Nimmèghe): 'Encor n'est-il pas mort, le Grison.'

Il y a peu de jours que le bon fat de Van Son me vint demander, dit-il, pardon d'avoir esté pillé!, en quoy je n'ay guère eu de peine. Mais de n'avoir pu sauver et rachetter un vieux livre, estant si proche de Nantes où d'abord il a trouvé amis et argent à souhait, par quel chappitre Senèce *De clementiâ* voulez-vous que je me tempère et ne luy saute aux yeux? Je m'en suis toutefois abstenu et l'ay renvoyé avec grand | 540 | compliment. Admirez cela et apprenez à me croire philosophe stoïcissime. Après tout, il n'y a que vos peine[s] immenses que je regrette et en suite vous défend d'y retourner, sans vous soucier d'un autre Salinas, si vous n'en voyez un se présenter humblement à *sus honrades pies d'Embiado Extraordinario*.

Je suis fort ayse de veoir ces airs Espagnols en notes de musique, y trouvant le véritable génie de la nation, fort Africaine, à mon advis, et qui jamais ne se despouillera bien de ce Punicum et Lybicum d'outre mer. Pour la tablature de la guitarre, il m'en coustera encor une fois (*y no mas*) la peine de traduire ceste sottie manière de *sotto sopra* en bonnes lettres d'alphabet, en espérance d'y rencontrer quelque-chose qu'il vaille la peine

1. *Sapientia*, 4:14: '*Placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.*'

2. <Bourgunos>.

d'avoir éplusché. Vous diriez que c'est de la tablature pour le antipodes. Ces messieurs m'obligeroient fort de s'expliquer à la mode de deça des Pyrenées, ce qui leur seroit plus ayse qu'à moy. *Miraremos* si le jeu vaudra bien la chandelle.

Vous ne devez pas ignorer, qu'il y a 15 jours que ma bonne sœur s'est faict lever la catarracte de l'œil, où un premier opérateur n'avoit pas réusci et qu'avant-hier, au lever de l'appareil, elle a reconnu | 541 | sa main, ses doigts, une clef, et puis les assistans de pièce à pièce. Jugez, quelle joye! On a pourtant rebandé cet œil, où il a esté de l'embaras depuis l'effort de l'opération, qu'on espère que nature surmontera. Je suis bien assuré que vous voudrez prendre part à la réjouissance que nous va donner ceste guérison, s'il plaist à Dieu de nous la donner complète. Ceste sage et bonne dame a supporté ceste affliction avec tant de soumission à la volonté divine que, s'il estoit permis de le dire, elle mérite de quelque sorte de s'en veoir délivrez *per quel poco di viver che gl'avanza*.

Adieu, cher amy, je suis tout à vous et à la Bourguignonne sans pourtant vouloir dire que *sea Vuestra Merced el mejor de sus maridos*, selon le compliment espagnol que feu Monsieur Hauterive nous apprit.

Vertaling

Aan mijnheer Chièze.

Den Haag, 30 mei 1673.

Ik ontving gisteren uw pakket van de ³10de dezer en vernam met groot onbehagen het voor u onverwachte verlies van de enige ⁴broer in uw familie en van uw ⁵neef, tamelijk enig in zijn soort, die door een roemvol bewijs heeft getoond wat de ijver van een dapper man waard is voor het stapje-voor-stapje maken van fortuin. Wat de eerste betreft heb ik het nog meegemaakt dat zijn onstuimig gedrag u hinderde. ^LU spint hier garen bij,[↓] en wat hem aangaat, zoals de [Bijbel]tekst zegt: ⁶ ^L'Zijn ziel was Gode welgevallig; daarom haastte Hij zich hem uit de benarde wereld weg te nemen.'[↓] Blijft (om op ons onderwerp terug te komen) dat de ⁷Bourgondische, ^Ldie zich tot nu toe domweg heeft laten bezwangeren van meisjes, in hemelsnaam zwanger wordt van jongens,[↓] volgens pater [Paul] Scarron, van de holte die tegen de muur watert uit angst dat het ons aan mannelijke Chièzes zal ontbreken, en dat men, volgens u, kan zeggen (zoals uw ⁸oom in Nijmegen zei): 'De *Graubünder* is nog niet dood.'

Het is enige dagen geleden dat hier die brave kerel van een Van Zon mij vergiffenis kwam vragen, zoals hij zei, omdat hij was beroofd, waarmee ik niet veel moeite heb gehad. Maar een oud ⁹boek niet te hebben kunnen redden en terugkopen, terwijl hij zo dicht bij Nantes was, waar hij in de eerste plaats vrienden en geld naar believen heeft gevonden, met welk hoofdstuk van Seneca's 'Over de vergevingsgezindheid' wilt u dat ik mij matig en hem niet naar de keel vlieg? Ik heb mij daarvan echter weerhouden en hem met een groot compliment weggestuurd. U moet dat bewonderen en leren mij te zien als een zeer stoïcijnse filosoof. Uiteindelijk betreur ik slechts uw onmetelijke inspanningen en verbied u vervolgens erop terug te komen, zonder u te bekommeren om een andere Salinas, tenzij er zich één zeer nederig komt aanbieden ^Laan uw deugdzame voeten van buitengewone gezant.[↓]

Het doet mij groot genoeg deze Spaanse liederen in notenschrift te zien, waarin de ware geest van het land te vinden is, naar mijn mening met sterk Afrikaanse inslag, [noten] die zich nooit geheel zullen ontdoen van dat Punische en Lybische van overzee. Wat de gitaartabulatuur betreft: ik zal nog één keer (^Len niet vaker[↓]) de moeite nemen om die rare manier van ^Londersteboven[↓] noteren te vertalen in de juiste letters van het alfabet, in de hoop er iets in tegen te komen dat de moeite van het uitpluizen waard is. Men zou kunnen zeggen dat deze tabulatuur voor onze tegenvoeters bestemd is. Deze heren zouden zich zeer aan mij

3. Chièze aan Huygens, 10 mei 1673 (6896).

4. Louis-Henry Chièze.

5. Philippe Chièze.

6. Wijsheid 4:14.

7. Claude-Marie de Lapie.

8. Thomas Chièze.

9. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).

verplichten, als ze zich zouden uitdrukken op de wijze van deze kant van de Pyreneeën, hetgeen voor hen gemakkelijker zou zijn dan voor mij. ^LWe zullen zien^L of het sop de kool waard is.

U moet weten dat mijn ¹⁰zuster twee weken geleden aan staar op het oog is geopereerd, waar een eerste chirurg niet succesvol was geweest, en dat zij eergisteren, bij het wegnemen van het gereedschap, haar hand, haar vingers, een sleutel en daarna de aanwezigen stuk voor stuk heeft herkend. Stelt u zich voor, wat een vreugde! Toch heeft men dat oog weer verbonden, omdat er een ongemak was na de inspanning van de operatie, waarvan men hoopt dat de natuur het te boven zal komen. Ik ben er zeker van dat u de vreugde zult willen delen die deze genezing ons zal geven, wanneer het Gode behagen zal deze volledig aan ons te geven. Deze verstandige en goede vrouw heeft deze kommer met zoveel onderwerping aan de goddelijke wil gedragen dat zij, als ik dat mag zeggen, het verdient zich daarvan bevrijd te zien ^Lvoor de korte tijd van leven die zij nog voor zich heeft.^L

Adieu waarde vriend, ik ben geheel de uwe en ook de Bourgondische toegewijd, zonder evenwel te willen zeggen dat ^Lu de beste onder haar mannen moge zijn,^L overeenkomstig het Spaanse compliment, dat wijlen de ¹¹heer Hauterive ons heeft geleerd.

10. Geertruida Huygens.

11. François de l'Aubespine, markies van Hauterive.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
7 JUNI 1673
6901A

Vervolg op Chièzes brief van 24 mei 1673 (**6900**).

Samenvatting: Chièze stuurt opnieuw enkele airs.

Bijlage: *Tonos*.

Door Huygens beantwoord op 27 juni 1673 (**6903**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (enkelvel, 15x21cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 6901A, pp. 1145-1146: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Maria Anna van Oostenrijk.

Glossarium: *tono* (lied).

Transcriptie

¹Ilustrísimo Señor mio,

En continuación de l'obediencia devida, remito a Vuestra Señoria Ilustrísima algunos tonos, de todo primor, a lo que dizen los maestros de por áca. Plega a Dios que le sepan bien a Vuestra Señoria Ilustrísima, para que se sirva favorecerme con mayores empleos, de su serbicio y de mi obligacion. Guarda e Dios a Vuestra Señoria Ilustrísima los años de mi deseo. Madrid, a 7 de Junio 1673.

Beso la mano de Vuestra Señoria Ilustrísima
su mas rendido servidor
Don Sevastian Chièza.

Después de mucho aprieto y mayor paciencia hemos alcançado las Reales Ordenes de Su Magestad, a cerca del pleyto de la Condesa.

Vertaling

Mijn waarde heer,

Ten vervolge op mijn verschuldigde dienstbaarheid zend ik u enkele liederen, de beste van allemaal, naar wat de meesters van alhier zeggen. Moge het Gode behagen u ze goed te laten bevallen, zodat u zo goed wilt zijn mij met grotere opdrachten te begunstigen, tot uw dienst en mijn verplichting. Moge God u de jaren volgens mijn wens schenken. Madrid, 7 juni 1673.

Uw hand wordt gekust door uw trouwe dienaar
Sébastien Chièze.

Na veel aandringen en lang geduld hebben wij de koninklijke besluiten verkregen van Hare ²Majesteit met betrekking tot het proces van de ³gravin.

1. Onderaan: <Ilustrísimo Señor de Zuylichem.>.

2. Maria Anna van Oostenrijk.

3. Marguerite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
20 JUNI 1673
6902

- Antwoord** op Huygens' brief van 30 mei 1673 (6901) en vervolg op Chièzes brief van 7 juni 1673 (6901A).
- Samenvatting:** Chièze dankt Huygens voor zijn medeleven. Hij heeft over de Salinas naar Zaragoza geschreven. Hij beklagt zich andermaal over gebrek aan steun uit de Republiek.
- Door** Huygens ontvangen op 7 juli 1673. Chièze schreef opnieuw op 5 juli 1673 (6903A) en 19 juli 1673 (6906). Pas op deze laatste brief volgde Huygens' antwoord van 11 augustus 1673 (6910).
- Primaire bron:** Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd | -; autograaf).
- Vroegere uitgaven:** Worp 6, nr. 6902, p. 328: samenvatting.
— Rasch 2007, nr. 6902, pp. 1147-1151: volledig, met Nederlandse vertaling.
- Namen:** Gaspar de Bracamonte y Gusman (graaf van Peñeranda); Philippina Doublet; Geertruida Huygens; Karel II (koning van Spanje); Leopold I van Oostenrijk; Marguërite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Maria Anna van Oostenrijk; Pedro Portocarrero y Aragón (graaf van Medellin); Francisco Salinas; Gaspar de Teves y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Willem III; Van Zon; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).
- Plaatsen:** Holland; Indië; Panama; Zaragoza.
- Titel:** *De musicâ* (Salinas 1577).
- Glossarium:** air (lied).

Transcriptie

¹Madrid, le 20 Juin 1673.

Je vous rens très-humbles graces, Monsieur, à la part que vous me tesmoignez prendre à la perte que j'ay fait de mes deux plus proches parens. Il faut se résigner à la volonté de Dieu et prendre les consolations qu'il nous laisse. Ce n'en sera pas une petite pour moy si Madame de Saint-Anelant revoit le jour. Je n'ose pas me resjouir encor de l'effort qu'a fait la nature à la levée du premier appareil, de crainte qu'elle ne reste endormie comme l'année passée, lorsqu'on achèvera d'oster le bandage. Elle mérite en récompense de la patience qu'elle a eue non seulement de recouvrer la veue, *per quel puoco de vita che gl'avanza*, mais encor de rajeunir, affin que cette illustre Dame soit à ses petit filz un exemple vivant de vertu, comme elle l'a esté dans le dernier accident de résignation à la volonté divine. Je me resjouys de ce qu'il semble | b | que le bon Dieu prend soin de réparer les pertes de la famille par cette belle créature, *recién nacida*.

J'avois bien creu que van Van Zon iroit faire auprès de vous une pitoyable figure, et *jure succensus*, de quoy son premier soin n'a pas esté *el rescate del cautivo Salinas*. J'ay encor escrit à mon amy de Sarragoce, mon unique recours pour une seconde recherche, et cependant, si le Comte de Peñeranda, mon bon amy, l'a dans sa bibliothèque, je me prometz de le luy desrober.

J'ai perdu le meilleur amy de tous, et le plus utile à Son Altesse, c'est à dire mon commissaire, le pauvre Marquis de la Fuente, mort depuis six jours. Cet accident me desconcerte d'autant plus que par sa qualité de conseiller en la *Camara de Indias*. Je m'estois tousjours confié qu'il surmonteroit les embarras ordinaires des payemens, comme il avoit tasché de faire peu | c | de jours avant que de s'aliter. En effect, la Reyne, par son insinuation avoit donné ordre au Président des Indes de me dépêcher, mais quelque sollicitation que je face, ce dépêche ne s'expédie point, et *susurrari audeo* que les Galions ont moins porté d'argent que des comptes et cahiers de frais, tant pour l'entretien de la flote que pour la reprise de Panama, qu'on prend des grans engagemens avec l'Empéreur, pour l'interest de la cause commune, et principalement pour la conservation de la Hollande, où Monsieur le Prince est plus interessé que personne. Toutes parolles de meschant augure pour le payement des 70 mille Patagons.

1. Ontvangstnotitie: <R 7 Julii 1673.>.

L'ordre pour le surceoy du procez de la Comtesse d'Isenghien part aujourd'huy, malgré *las roncas que a hechado Doña Comtesa*, du sort qu'on luy fait par delà. Elle prétendant de son costé, faute d'accomplissement de |d| la part de Son Altesse, faite annuler la transaction dont Son Altesse demande réliéf, et par laquelle cette dame suppose avoir renoncé à de grans droitz et quitté de grandes sommes. Quoyqu'il en soit, ce n'est pas sans grand effort et beaucoup de contredisans, que ledit surceoy a esté obtenu, et je doute si une autre fois, et dans une autre conjoincture, nous pourrons faire proroger ledit ordre. Le meilleur, à mon avis, seroit de profiter par delà du tems présent et d'accommoder.

Je ne sçay aussy pourquoy Son Altesse n'a pas fait faire des instances auprès du Comte de Monterey pour la liquidation des sommes que le Roy luy doit, dont je ne cesse d'escire depuis plus d'un an. Cella me mettroit en droit de faire du bruit icy, où l'on me dira maintenant que la Reyne n'a peu faire autre chose que de donner comme elle avoit fait des ordres pressans pour ladite liquidation, et que c'estoit à Son Altesse d'en solliciter l'exécution.

Voicy encor un air Punique, attendant les Lybiques qu'on m'a promis pour l'ordinaire prochain.

Vertaling

Madrid, 20 juni 1673.

Ik dank u nederig, mijnheer, voor de deelneming die u mij betuigt bij het door mij geleden verlies van mijn twee naaste verwanten. Men moet berusten in Gods wil en de troost aanvaarden die Hij ons biedt. Het zal voor mij geen geringe troost zijn wanneer mevrouw [Geertruida Huygens, vrouwe] van Sint-Annaland weer zal kunnen zien. Ik durf mij nog niet te verheugen over de kracht die de natuur haar heeft gegeven bij het wegnemen van het eerste gereedschap, uit vrees dat zij slapende zal blijven, zoals vorig jaar, wanneer men ertoe over zal gaan het verband te verwijderen. Zij verdient als beloning voor het door haar betrachtte geduld niet slechts het herwinnen van het gezichtsvermogen ¹voor de korte levenstijd die zij nog voor zich heeft,² maar ook weer te verjongen, zodat deze doorluchtige dame voor haar kleinkinderen een levend toonbeeld van deugd kan zijn, zoals zij was in het laatste geval van onderwerping aan de goddelijke wil. Ik verheug mij erover dat het erop lijkt dat de goede God ervoor zorgt de verliezen van de familie te herstellen door dit mooie ²schepsel, ¹onlangs geboren.²

Ik had wel gedacht dat Van Zon bij u een jammerlijk figuur zou slaan, en u bent terecht aangebrand over dat zijn eerste zorg niet ¹het loskopen van de in beslag genomen ³Salinas¹ is geweest. Ik heb weer geschreven aan mijn ⁴vriend in Zaragoza, mijn enige toeverlaat in een tweede zoekpartij, en ondertussen heb ik mijzelf beloofd dat, als mijn goede vriend de ⁵graaf van Peñeranda hem in zijn bibliotheek heeft, ik hem die zal ontfutselen.

Ik heb de beste aller vrienden en de meest nuttige voor Zijne ⁶Hoogheid verloren, te weten mijn arme zaakgelastigde, de ⁷markies van La Fuente, die zes dagen geleden is gestorven. Dit ongeluk treft mij des te meer vanwege zijn kwaliteit als raadsheer in de ¹Kamer van de Indiën.¹ Ik was er altijd van overtuigd dat hij de alledaagse moeilijkheden betreffende de betaling zou overwinnen, zoals hij had geprobeerd te doen kort voor hij het bed moest houden. Inderdaad had de ⁸koningin aan de ⁹voorzitter van de [Raad van de] Indiën opdracht gegeven mij een bericht te zenden, maar welke aandrang ik ook uitoefen, dat bericht wordt maar niet verzonden. ¹Ik durf te fluisteren¹ dat de galjoenen minder zilver hebben gebracht dan de rekeningen en de kosten belopen, zowel voor het onderhoud van de vloot als voor de herovering van Panama, en men gaat zware verplichtingen aan jegens de ¹⁰keizer, in het belang van de gemeenschappelijke zaak, en voornamelijk voor

2. Philippina Doublet.

3. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).

4. Zeker François Favre (Francisco Fabro de Bremundans), de secretaris van Johan Joseph van Oostenrijk.

5. Gaspar de Bracamonte y Gusmanm graaf van Peñeranda.

6. Willem III.

7. Gaspar de Teves y Tello de Guzmán, markies van La Fuente.

8. Maria Anna van Oostenrijk.

9. Pedro Portocarrero y Aragón, graaf van Medellin.

10. Leopold I van Oostenrijk.

het behoud van Holland, waarin ¹¹mijnheer de prins meer is geïnteresseerd dan wie dan ook. Al deze woorden zijn een slecht voorteken voor de betaling van 70.000 ¹²patacons.

De opdracht tot de opschorting van het proces van de ¹³gravin van Isengien gaat vandaag uit, ondanks ¹⁴de schade die mevrouw de gravin heeft geleden,¹⁵ vanwege het onrecht dat men haar aldaar aandoet. Zij is van haar kant van plan, bij gebrek aan vervulling [van haar wensen] door Zijne Hoogheid, de overeenkomst waarvan Zijne Hoogheid uitvoering verlangt, en volgens welke deze dame wordt verondersteld afstand te doen van belangrijke rechten en grote bedragen op te geven, ongeldig te laten verklaren. Hoe het ook zij, genoemde opschorting is niet zonder grote inspanning en veel verweerschriften verkregen, en ik twijfel eraan of wij een volgende keer, en onder andere omstandigheden, de genoemde opdracht zullen kunnen laten verlengen. Het beste zou het mijns inziens zijn bij u van de huidige situatie profijt te trekken en een schikking te treffen.

Ik weet ook niet waarom Zijne Hoogheid geen stappen heeft ondernomen bij de ¹⁴graaf van Monterrey inzake de betaling van de bedragen die de ¹⁵koning hem schuldig is, en waarover ik al meer dan een jaar onophoudelijk schrijf. Dat zou mij het recht geven het een en ander te ondernemen, terwijl men mij anders zal zeggen dat de koningin weinig anders heeft kunnen doen dan, zoals zij heeft gedaan, dringende opdrachten tot genoemde voldoening geven, en dat het aan Zijne Hoogheid is de uitvoering daarvan te eisen.

Hierbij nog een Punisch lied, in afwachting van de Libische liederen die men mij voor de volgende post heeft toegezegd.

11. Willem III?

12. Een patacon of patagon is 48 stuivers of *f* 2:8, zodat 70.000 patagons gelijk is aan *f* 161.000.

13. Marguérite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

14. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca.

15. Karel II van Spanje.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
27 JUNI 1673
6903

Antwoord op Chièzes brieven van 24 mei 1673 (6900) en 7 juni 1673 (6901A).

Samenvatting: Huygens beklagt zich over de kwaliteit van de Spaanse composities die Chièze heeft gestuurd.

Het land heeft zijns inziens zijn culturele waarde van weleer volkomen verloren.

Bijlage: muziek (Huygens).

Door Chièze beantwoord op 19 juli 1673 (6906).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 543-546: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXI, pp. 62-63: onvolledig (<Ils chassent donc ... peu de fruit>, <En adoucissant ... tousjours pleu>).

— Worp 6, nr. 6903, p. 328: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6903, pp. 1151-1156: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), pp. 111-113: onvolledig (<Pour los tonos ... du costé enjoué>), met Engelse vertaling.

Namen: Ceres; Claudianus; William Godolphin; Karel II (koning van Engeland); Claude-Marie de Lapie; Lodewijk XIV; Lucanus; Luís de Granada; Martialis; Marguerite-Isabelle de Mérode (gravin van Isenghien); Plinius; Pompejus; Priscus; Olivier de Raffelis; Michiel de Ruyter; Gaspar de Teves y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Seneca.

Plaatsen: Brussel; Frankrijk; Granada; Italië.

Titels: De classe victâ (Huygens 1673; gedicht); *Obras* (Luis de Granada 1657).

Glossarium: chanter (zingen); guitarre (gitaar); harmonie (harmonie); musical (muzikaal); tablature (tabulatuur); *tono* (lied).

Transcriptie

Copie.

À Monsieur ¹Chièze.

À La Haye, ce 27e Juin 1673.

Il estoit plus que tamps qu'il *Señor Embiadillo* m'escrivist une lettre Espagnole. J'estoit sur le point de luy appliquer un passage que j'avoy leu de certain Roy de Granade, *por su apocado talento o por su corta estatura llamado 'el Chico.'* Maintenant que je le voy si avancé dans la perfection Castellane, je ne songe qu'à trouver nombre d'*alabanzas*, dignes de son grand sçavoir. N'en trouvant pas, cependant, *supplico Su Señoría* de m'accorder tout le loisir dont *mi pequedad* ²*tiene menester*, pour en estudier de bien proportionnées au sujet, qui durera, s'il luy plaist, *hasta a su muy deseada vuelta*.

Pour *los tonos, Señor*, qu'en fin vous avez faict *lloviznar* sur moy *accipio solutionem*, et cesse de vous en demander. Ἄλις δρῦός. ³.|. ⁴*Satis quercus Prisci mortales, simulatque Ceres risum frumenti monstravit, glandibus victitare desierunt, quamquam Plinius testatur suâ ætate* ⁵*glandem apud Hispanos etiam in deliciis habitam, adeò ut bellariorum vice secundis mensis* ⁶*inseretur.* Ils chassent donc de race, vos *Don Diegos*, car véritablement au prix de beau froment musical de France et d'Italie à peine est-ce du gland dont *essos animalos se accuadan*. Hastez-vous de revenir et nous en parlerons plus | 544 | amplement. J'avoue que j'en avoy

1. <Chièze> autograaf.

2. <tiene menester, pour en estudier de bien> autograaf.

3. Het is niet duidelijk wat Huygens met dit teken bedoelt.

4. Deze opmerking lijkt ingegeven door Plinius, *Naturalis historia*, VII, 191: '*Ceres [instituit] frumenta, cum antea glande vescerentur, ...*'

5. Plinius, *Naturalis historia*, XVI, 15: '*Quin et hodie per Hispanios secundis mensis glans inseritur.*'

6. <*inferretur*>.

attendu toute autre chose, *mas saliome en blanco mi esperança*, et plus ne vous en importunerai ni ces beaux⁷ auteurs. Pour la guitarre aussi j'ay fort regretté la peine d'avoir esté tourner le dessous dessus de leur tablature, n'ayant rien trouvé que je voulusse jouer deux fois. Je suis fort tenté de vous envoyer quelque bagatelle de ma façon pour faire un peu veoir à ces Messieurs à quels apprentis ils ont à faire, et, s'ils me veulent encor gratifier de quelque bonne estoffe d'élite, j'en seray fort ayse, mais que ce soit en tablature de lettres et non renversée, barbarie qui me faict *raviar*, *y me es por demas todo quanto se haze de esta otra*⁸ *manera*, ne voulant plus m'en rompre la teste pour si peu de fruit. Vous voylà bien délivré du costé enjoué, mais du sérieux, il vous reste bien autre besoigne. C'est qu'outre ce que vous estes obligé de nous apporter (notez: 'non envoyer') de ce qui se peut trouver de plus excellent en prose et en vers *hactenus ignotorum*. Je vous charge impérativement de me pourvoir de deux volumes en folio, *entitulados 'Obras del Reverendo Padre Maestro Fray Luis de Granada, de la Orden de Santo Domingo'*, qui est un si bon livre à vous rendre homme de bien, que la connoissance que je vous | 545 | en donne vaudra la peine que vous prendrez de me le faire achepter. Il est imprimé en 1657 et peut-estre réimprimé depuis, ce qu'il mérite doublement, nonobstant *las sinrazones Catholicas-Romanas*, qu'il a esté obligé de maintenir à vostre mode que sçavez bien mieux. Beau compliment à un homme que j'accable d'importunitez commissionnaires.

Je suis bien ayse de ce qu'en fin vous avez obtenu ces *Reales Ordenes* touchant *la vieja hechizera en Brussela*, que je pense que nous ferons enrager avant qu'elle meure. Vous sçavez comme nous avons ajusté icy les choses pour le transport de vostre argent; pour le contretemps que vous mandez au greffier vous estre arrivé par la perte du personnage y nommé, vous estes capable de surmonter cela adroitement à quoy je m'en repose.

Que dit-on par delà d'un petit estat qui a si glorieux combattu contre deux Rois, qui au second coup ont pris la peine de quitter les mers et de se retirer dans leur⁹ rivière où nous paroissions frais et lestes à l'embouchure comme pour dire: 'En veult-on taster *otra vez*?' Ne vous amusez pas avec rapports de Monsieur Godolphine; c'est se moquer du monde comme les Anglois osent parler de ces deux actions qui sont si signalés qu'un officier de la flotte | 546 | François a dit, qu'il¹⁰ souhaiterait avoir acquis aujourd'huy l'honneur de Monsieur de Ruyter pour mourir demain. Voyci comme un *poëtaster* de vos amis en a parlé *ludibundus, ut solet*:

*¹¹De classe victâ qui triumphavit bene,
Melius triumphat de fugatis classibus.
Tace, vetustas: nemo victorem semel,
Nos Herculem bis vidimus contra duos.*

Mais, après tout, vostre flegme Castillan ne s'eschauffera-[t-]il jamais?, et se laissera on éternellement marcher sur le ventre sans oser parler?

Vale, charum caput! Ceste garrulité épistolaire, comme vous parlez, est par trop énorme. *Bourguignottula salutem plurimam dico.*

¹²Encor n'ay je pu m'empescher parmi bien d'autres occupations de vous envoyer ce papier de musique pour estre monstré à de vos Rabbins. *Tu munus nostrum ornato verbis quantum pote*, et n'oubliez pas de leur dire que je suis fort galant homme.

En adoucissant mon indignation, je désire que vous vous souveniez que mes plus aigres invectives se portent contre la guitarre de vos escorceurs d'harmonie, car pour *los tonos* à chanter, il s'y en trouve d'assez raisonnables, *pro captu gentis*. Est-il possible qu'il faille parler ainsy de la patrie d'un Senèque, d'un Lucain, d'un Martial, d'un Claudian etc., mais (comme dit autrefois icy nostre ministre Orangeais Rafelis, entendant

7. <auteurs. Pour la ... regretté la peine> autograaf.

8. <*manera*> autograaf.

9. <rivière> autograaf.

10. <souhutterait>.

11. 'DE CLASSE VICTÂ QUI TRIUMPHAVIT BENE,' 24 juni 1673 (Gedichten 8, p. 99). Huygens citeert zijn gedicht hier letterlijk en volledig.

12. <Encor n'ay-je ... m'a tousjours pleu.> autograaf.

dire que nos Comtes Pompei se disoyent descendus du grand Pompei): ‘Certes ils en sont descendus bien bas,’ un mot qui m’a tousjours pleu.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 27 juni 1673.

Het werd meer dan tijd dat ^Lmijnheer het gezantje^J mij een Spaanse ¹³brief schreef. Ik stond op het punt om op hem een passage toe te passen die ik had gelezen over een zekere ¹⁴koning van Granada, ^Ldie wegens zijn geringe talent of wegens zijn geringe gestalte ‘de Kleine’ werd genoemd.^J Nu ik hem zo ver gevorderd zie in het Spaans, probeer ik alleen maar een aantal ^Lloftuitingen^J te vinden, die uw grote kennis waardig zijn. Daar ik die nu niet vind ^Lverzoek ik u^J mij alle tijd te gunnen die ^Lmijn kleinheid nodig heeft^J voor de loftuitingen in overeenstemming met het onderwerp ervan, dat, alstublieft, zal duren ^Ltot uw zeer verbeide terugkeer.^J

Wat ^Lde liederen^J betreft, ^Lmijnheer^J die u tenslotte op mij hebt doen ^Lneerdalen^J: ^Lik aanvaard de aftakeling en zal u niet om meer ervan vragen.^J ^LGenoeg van de eik.^J ¹⁵ ^LDe eik was voldoende voor de mensen van Priscus, maar zodra Ceres de lach van het graan liet zien, hielden ze op zich met eikels te voeden, hoewel Plinius verhaalt ¹⁶hoe in zijn tijd bij de Spanjaarden de eikel nog voor een heerlijkheid werd gehouden, zozeer dat die bij wijze van lekkernij als nagerecht werd opgediend.^J Zij jagen dus zoals ze zijn, uw *Don Diegos*, want werkelijk, vergeleken met het mooie muzikale graan van Frankrijk en Italië, zijn het maar eikels waarmee ^Ldie beesten zich voeden.^J Komt u maar spoedig terug, dan zullen we er uitvoeriger over spreken. Ik geef toe dat ik iets heel anders had verwacht, ^Lzo onnozel was mijn hoop,^J en ik zal u verder niet lastig vallen, noch die mooie auteurs. Ook ten aanzien van de gitaar heb ik er grote spijt van de moeite te hebben genomen om hun tabulatuur ondersteboven te keren, want ik heb er niets in gevonden dat ik een tweede keer zou willen spelen. Ik voel sterk de verleiding u enige kleinigheden van mijn hand te zenden om aan die heren een beetje te laten zien met welke leerjongens zij te maken hebben, en, als zij mij nog eens iets uitgelezens willen schenken, zou mij dat zeer verheugen, maar laat dat dan in lettertabulatuur zijn en niet ondersteboven, een barbaarsheid die mij ^Ldoet razen, en alles wat op die andere manier is gemaakt is aan mij niet besteed,^J omdat ik mij niet meer het hoofd wil breken over iets van zo weinig waarde. U ziet u aldus bevrijd van de vrolijke kant, maar wat het ernstige betreft blijft er voor u zeker een andere taak. Deze bestaat eruit dat ik u, behalve dat u verplicht bent ons het beste in proza en in verzen (^Lvan tot op heden onbekende schrijvers^J) te brengen (let wel: niet zenden), gebiedenderwijze opdraag mij twee delen in folio te leveren, ^Lgetiteld^J: ‘*Obras del Reverendo Padre Maestro Fray Luís de Granada, de la Orden de Santo Domingo*’ [Werken van de eerwaarde pater, meester broeder Luis de Granada, Dominicaan], dat zo’n geschikt boek is om een rechtschapen man van u te maken dat de kennis die ik u ervan geef de moeite waard zal zijn die u zich zult geven om het voor mij aan te schaffen. Het is gedrukt in 1657 en sedertdien wellicht herdrukt, hetgeen het dubbel verdient, ondanks ^Lde onrechtvaardigheden van de Rooms-Katholieken,^J die moesten worden gehandhaafd op de manier die u veel beter bekend is. Een mooi compliment aan een man, die ik belast met hinderlijke boodschappen.

Het verheugt mij dat u tenslotte die ^LKoninklijke Besluiten^J hebt verkregen, betreffende ^Ldie oude ¹⁷heks in Brussel,^J van wie ik denk dat we haar erg kwaad maken, voordat zij sterft. U weet hoe wij hier de zaken hebben geregeld voor het vervoer van uw geld; wat de tegenslag betreft, die u aan de griffier meedeelt u te zijn

13. Chièzes brief van 7 juni 1673 (6901A), op welke Huygens hier reageert, was in het Spaans geschreven.

14. Abu’ Abd Allah Muhammad XII bijgenaamd ‘Boabdil el Chico,’ de laatste Moorse heerser van Granada, van 1488 tot de val in 1492.

15. Kennelijk een verwijzing naar Plinius, *Historia naturalis*, VII, 191: ‘Ceres [leerde] [de mensen] het graan, terwijl ze zich tevoren met de eikel voedden.’

16. Plinius, *Historia naturalis*, XVI, 15: ‘Zelfs vandaag nog wordt de eikel bij de Spanjaarden als nagerecht opgediend.’

17. Marguerite-Isabelle de Mérode, gravin van Isenghien.

overkomen door het verlies van de daar genoemde ¹⁸persoon: u bent in staat dit gemakkelijk te boven te komen, waarop ik mij verlaat.

Wat zegt men ginds wel van een klein land dat zo roemvol heeft gestreden tegen twee ¹⁹koningen, die na de tweede ²⁰slag zich beijverd hebben de zeeën te verlaten en zich op hun rivieren terug te trekken, aan welke monding wij fris en vrolijk zijn verschenen als wilden wij zeggen: ‘Wil men het ²¹‘nog eens’²¹ proberen?’ Verspilt u maar geen tijd aan de rapporten van de heer [William] Godolphin; het is de wereld voor de gek houden, zoals de Engelsen durven te praten over die beide acties, die zo opmerkelijk zijn, dat een officier van de Franse vloot heeft gezegd, dat hij vandaag de roem van de heer [Michiel] de Ruyter zou willen verwerven, om morgen te sterven. Ziehier hoe een ²¹‘nepdichter’²¹ onder uw vrienden erover heeft gesproken, ²²‘speels, zoals gewoonlijk’²²:

Hij die goed triomfeerde over de overwonnen vloot,
Triomfeert [nu] beter over de gevluchte vloot.
Zwijg, oudheid: niemand ziet een overwinnaar eenmaal,
Wij zagen onze Hercules tweemaal tegen twee.

Maar zal uw Spaanse flegma nooit verhit raken? En zal het eeuwig over zich laten lopen, zonder te durven protesteren?

²²‘Vaarwel, dierbaar hoofd!’²² Deze schriftelijke praatzucht, zoals u zegt, is veel te groot. ²²‘Ik groet de ²²Bourgondische.’²²

Toch heb ik niet kunnen nalaten om te midden van veel andere bezigheden u dit vel met muziek te zenden, om te worden getoond aan uw rabbijnen. ²³‘U zult dit geschenk met woorden opsieren, zo goed u kunt,’²³ en vergeet niet hun te zeggen dat ik een zeer vriendelijk man ben.

Om mijn verontwaardiging te verzachten, wens ik dat u zich herinnert dat mijn zuurste scheldwoorden tegen de gitaarmuziek van de Spaanse muziekmoordenaars waren gericht, want wat ²³‘de liederen’²³ betreft: daaronder bevinden zich zeker behoorlijke, ²³‘naar de landaard gemeten.’²³ Is het mogelijk dat men aldus moet praten over het land van een Seneca, een Lucanus, een Martialis, een Claudianus enzovoorts, maar (zoals hier vroeger onze predikant van Orange [Olivier de] Raffelis zei, toen hij onze ²³graven Pompeï hoorde zeggen dat hun geslacht terugging tot de grote [Gnæus] Pompejus [Magnus]): ‘Dat geslacht is zeker een flink stuk teruggegaan,’ een uitspraak die mij altijd zeer heeft befallen.

¹⁸. De markies van La Fuente, Gaspar de Teves y Tello de Guzmán.

¹⁹. Karel II van Engeland en Lodewijk XIV van Frankrijk.

²⁰. Op 7 en 14 juni 1673 werd slag geleverd op het Schooneveld, voor de Zeeuwse kust.

²¹. Huygens.

²². Claude-Marie de Lapie.

²³. Namelijk de broers Lelio, Tonio en Marco graaf Pompeï, in de jaren-1620 en -1630 officier in het Staatse leger.

[SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
5 JULI 1673
6903A

Vervolg op Chièzes brief van 20 juni 1673 (**6902**).

Samenvatting: Chièze zendt voor de derde keer een hoeveelheid Spaanse muziek.

Bijlage: Spaanse muziek.

Chièze schreef opnieuw op 19 juli 1673 (**6906**).

Datering: Chièze schreef <1672> als jaartal onder de brief. Gezien de inhoud echter, in combinatie met andere aan muziekzendingen gerelateerde brieven, moet dit <1673> zijn.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (enkelvel, 15x21cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 6903A, pp. 1156-1157: volledig, met Nederlandse vertaling.

Glossarium: guitarre (gitaar); musique (muziek); note (noot); tablature (tabulatuur).

Transcriptie

'*Aunque el mal que padezeo*' est un avis si célèbre à Madrit, que je ne saurois oublier que je vous l'ay desjà envoyé, en tablature exotique de guitarre et en notes de musique, mais, venant de m'estre remis en triple, agrééz, Monsieur, que je vous l'envoie pour la troisième fois.

Le 5 Juillet ¹1673.

Vertaling

L'Ondanks de schade die ik lijd'¹ is een zo beroemd gezegde in Madrid, dat ik niet zou kunnen vergeten dat ik u het al heb gestuurd, in een exotische gitaartabulatuur en in muzieknoten, maar sta mij toe, mijnheer, nu het mij zojuist in drievoud is overhandigd, dat ik u het ten ²derde male toezend.

5 juli 1673.

1. <1672>.

2. Zond Chièze een stuk in Franse luittabulatuur, na hetzelfde stuk eerder in Spaanse tabulatuur en in gewoon notenschrift te hebben gezonden?

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN JACQUES DE SAINT-LUC [BRUSSEL]
[13] JULI 1673
6905A

Antwoord op een brief van Saint-Luc van 29 mei 1673 (verloren), door Huygens ontvangen op 6 juli 1673.

Samenvatting: Huygens bedankt Saint-Luc voor diens brief van 29 mei 1673 en stuurt hem een twintigtal luitstukken in twee toonsoorten, met de mededeling dat hij ook beschikt over luitstukken in andere toonsoorten, alsmede over verzamelingen van stukken voor klavier, gamba, theorbe en gitaar.

Bijlage: 20 composities voor luit (Huygens).

Saint-Lucs directe antwoord is verloren gegaan, maar een tweede antwoord van naar schatting augustus 1673 (**6909A**) is bewaard gebleven.

Datering: Het afschrift in KA XLIX laat de datum oningevuld. Saint-Lucs ongedateerde tweede antwoord (naar schatting van augustus 1673) geeft 13 juli als datum van Huygens' brief. Deze datering spoort goed met het gegeven dat Huygens reageert op een brief die hij 6 juli 1673 ontving.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 549-550: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 72, pp. 63-64: onvolledig (<Pour vous fair veoir ... digne ou capable.>).

— Worp 6, nr. 6904, pp. 328-329: onvolledig (<Bref, dans ma boutique ... digne ou capable.>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6905A, pp. 1137-1159: volledig, met Franse vertaling.

Glossarium: clavier (klavier); guitarre (gitaar); luth (luit); théorbe (theorbe); ton (toonsoort); viole de gambe (viola da gamba).

Transcriptie

Copie.

Au Sieur de Saint-Luc.

À La Haye, ce .. Juillet 1673.

Monsieur,

Ne retournez pas à me croire mort une autre fois, en me voyant respondre si tard à la lettre que vous aviez pris la peine de m'escire dès ¹le 29e May. La porteuse me l'a rendue que le 6e du courant. Je suis donc, par la grace de Dieu, encor en vie et en vigueur, et vous sçay le gré que je doibs du contentement que vous avez la bonté de m'en tesmoigner. Si ce qui me reste de jours peut servir à aucune chose de vostre interest, faictes-moy justice, et croyez qu'en toutes occasions de vostre service et de mon pouvoir vous trouverez en moy des marques assuerées de l'estime très-parfaicte que je continue d'avoir pour vos belles qualitez et nommément au mestier que j'ay tousjours tant chéri.

Pour vous faire veoir que l'aage n'esteint pas ceste passion en moy, je vous | 550 | envoie une vingtaine de pièces de ma façon, que je soubmets humblement à vostre censure. N'en voyci que de deux sortes de tons. Vous seriez bien estonné de veoir la prodigieuse quantité que j'en ay au reste, sur tous les autres tons. Et pour vous descouvrir toute ma folie, sachez que j'en ay de pareils volumes sur le clavier, sur la viole de gambe, sur le théorbe, et finalement, s'il plaist à Dieu, sur la guitarre, ce misérable instrument que je n'ay pas trouvé employé comme il m'a semblé qu'il le pouvoit estre. Bref, dans la boutique d'un marchand si meslé, vous n'avez qu'à demander quelle de mes quinqualleries vous désirez veoir. J'en débite, comme vous voyez, par grosses poignées, mais ce n'est pas sans prétension d'un traffiq réciproque. Fueilletez vos trésors et gratifiez-

1. <les>.

moy de ce dont vous pourrez me juger digne ou capable, bien persuadé que vous ne sçauriez vous communiquer à personne qui s'en réjouisse plus que moy, ²ny qui soit plus véritablement,

Monsieur,

vostre très-humble et très-affectionné serviteur
[etc.]

Vertaling

Aan de heer de Saint-Luc.

Den Haag, [13] juli 1673.

Mijnheer,

Denkt u toch niet opnieuw dat ik ben gestorven, nu ik zo laat de brief beantwoord, die u mij op 29 mei hebt willen schrijven. De bezorgster heeft hem mij echter pas op de 6de van deze maand overhandigd. Ik ben dus, Gode zij dank, nog in leven en in het bezit van mijn krachten, en ik dank u voor de goedheid die u mij in die brief hebt willen betonen. Als de dagen die mij nog resten kunnen dienen tot iets in uw belang, doe mij recht en wees verzekerd dat u, bij iedere gelegenheid waar u een dienst te bewijzen valt en dat in mijn vermogen ligt, bij mij steeds duidelijke tekenen van volmaakte hoogachting voor uw grote kwaliteiten zult vinden, met name met betrekking tot het beroep dat ik altijd zo zeer heb bewonderd.

Om u te tonen dat de leeftijd dit vuur in mij niet heeft gedoofd, zend ik u een twintigtal stukken van mijn hand [voor de luit], die ik ootmoedig aan uw oordeel onderwerp. Deze zijn slechts in twee ³toonsoorten geschreven, maar u zou verbaasd staan als u de buitengewone hoeveelheid zag die ik nog heb ik in al de andere toonsoorten. En om mijn dwaasheid volledig te onthullen, moet u weten dat ik nog meer van dergelijke boeken heb voor het klavier, voor de viola da gamba, voor de theorbe, en tenslotte, moge het Gode behagen, voor de gitaar, dat armzalige instrument dat ik niet heb zien gebruiken zoals het, dunkt mij, wel had gekund. Kortom, in een winkel met zoveel verschillende koopwaar hoeft u alleen maar te zeggen welk van mijn maaksels u wenst te zien. Ik lever ze in grote hoeveelheden, zoals u ziet, maar dan wel op basis van wederkerigheid. Bladert u dus uw schatten eens door en schenkt u mij die stukken die u mij waardig oordeelt of voor mij speelbaar acht, in de volle overtuiging dat u met niemand contact zou kunnen onderhouden die zich daarover meer verheugt dan ik en die zich oprechter noemt,

mijnheer,

uw nederige en toegewijde dienaar
[Constantijn Huygens].

2. <ni qui soit plus véritablement> autograaf.

3. Uit Huygens' brief aan Saint-Luc van 27 mei 1675 (6974) blijkt dat het om de toonsoorten A en E ging..

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
19 JULI 1673
6906

Antwoord op Huygens' brief van 27 juni 1673 (6903) en vervolg op Chièzes brief van 5 juli 1673 (6903A).

Samenvatting: Chièze verdedigt de Spaanse muziek tegen Huygens' bedenkingen. Hij hoopt verder dat de gebeurtenissen in de oorlog de Spanjaarden tot gunstiger beslissingen zullen brengen. Hij zet zijn pogingen een Salinas te bemachtigen voort.

Door Huygens beantwoord op 11 augustus 1673 (6910).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd | - ; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6906, p. 329: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6906, pp. 1160-1162: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 113: gedeelte (<Los tonos ... de su composición.>), met Engelse vertaling.

Namen: William Godolphin; Karel II (koning van Spanje); Luís de Grenada; Francisco Salinas; Pierre de Villars.

Plaatsen: Maastricht; Martinique; Orange; Spanje.

Titels: *De classe victâ* (Huygens 1673; gedicht); *De musicâ* (Salinas 1577).

Glossarium: chirimía (schalmeispeler); guitarra (gitaar); harpa (harpspeler); música (muziek); músico (musicus); tono (lied); vihuela (vihuelaspeler); virtuoso (musicus).

Transcriptie

Ilustrísimo Señor,

Señor mio, la carta de Vuestra Señoría Ilustrísima sido per mi de mucha estimación y siendo assi que Vuestra Señoría gusta se le escriba en Romance, no me faltaran palabras Castellanas para significar la suma veneración que le devo, y el cariño que tengo a toda su casa. Las faltas de la pluma suplirá el coraçon, y los continuos deseos que lleva del servicio de Vuestra Señoría Ilustrísima.

Los tonos, Señor, son muy Griegos, pero en la garganta de los músicos de aca, y en sus enredados parosismos, no les falta gracia, mayormente siendo ayudados de harpas, vihuelas y ¹xirimias, a qui vienen unos muy celebrados. De la cifra de guitarra no hablaré mas palabra, y procuraré hallar | b | algun discreto virtuoso, a quien se pueda enseñar la música que Vuestra Señoría fue serbida remitirme de su composición.

Tambien me favorece mucho Vuestra Señoría Ilustrísima participando me los versos *De classe victâ*. Seria milagrosi fuera novedad, lo bien que ha obrado la armada de los Serenísimos Estados, tam acostumbrada de vencer.

Lo sucedido en Mastique parece quiere despertar a esta corona, y assi de nuestra perdida no sacaremos poco fruto, si con la llegada de los Alemanes viene a romper España, y entoncer no faltaran motivos de paz a quien avra blasona tanto de guerra. De los Ingleses no se que me diga; ellos andan tam ciegos y tam codiciosos que no puedo dejar de afean a cada paso con nuestro amigo Don Guillermo Godolfin, lo mal que obra su Rey | c | y que cohechados estan sus ministros. Luego que recibí la carta de Vuestra Señoría, le embié los versos. Sin embargo, Señor, no quedó el vellaco de Embaxador sin represallas, embiando me al instante el mismo villete que acabava de recibir del Marquese de Villas, Embajador de Francia, por el qual le participava esto Ministro la presa de Martinique. Noticia que no solo a me me tomó de surto, pero a toda España atraviesa el coraçón. Y los Ingleses a mi parecer no se han mucho de holgar con ella.

Mientras se hazen nuevas diligencias por el Salinas. Tendrá Vuestra Señoría todo lo que mandaré en materia de libros. Conocido mio y muy antiquo es Fray Luis de Grenada, y sus obras muy en mi amo. En Oranje las tengo y aqui tambien, y con | d | la primera ocasión se las remitiré a Vuestra Señoría, suplicandola no me desampare si ay otra cosa que mandarme, que los empleos de su serbicio son mercedes por quien se halla con

1. Huygens voegde als glosse toe: <Ximirias>.

tanto obligación de servir. Guarde Dios a Vuestra Señoría Ilustrísima muchos años, come deseo y tengo menester. Madrid, a 19 de Julio de 1673.

Besa la mano di Vuestra Señoría Ilustrísima
su mayor servidor
Don Sevastian Chieza.²

Vertaling

Weledelgeboren heer,

Mijnheer, uw brief heb ik met veel genoegen ontvangen, en nu ik daaruit heb begrepen, dat het u zou behagen wanneer ik u in het Spaans zou schrijven, ontbreekt het mij niet aan Spaanse woorden om de grote verering die ik u verschuldigd ben en de genegenheid die ik heel uw familie toedraag, tot uitdrukking te brengen. De fouten van de pen worden door het hart verbeterd en door de voortdurende wensen, die voortvloeien uit de dienst aan u, weledelgeboren heer.

De liederen, mijnheer, zijn zeer Grieks; toch ontbreekt het ze, uit de keel van de musici van hier, met hun verwarde hartstochtelijke uitbarstingen, niet aan charme, vooral wanneer ze worden ondersteund door harpspelers, vihuelaspelers en schalmeispelers, onder wie enkele zeer beroemde zijn. Over de gitaarnotatie zal ik niet veel zeggen; ik zal proberen een verstandig kenner te vinden, aan wie men de muziek kan voorleggen, die u van uw hand hebt gestuurd.

Ook ben ik zeer verheugd dat u mij de verzen ³*De classe victâ* meedeelt. Een wonderbaarlijke reeks en buitengewoon, net zo goed als de vloot van de Republiek der Verenigde Nederlanden, zozeer gewend om te overwinnen, zijn dienst heeft gedaan.

Het gebeurde met Maastricht schijnt deze kroon wakker te willen schudden, en zo zullen wij uit ons verlies geen geringe winst behalen, als met de komst van de Duitsers Spanje wordt gebroken, en dan zal het niet aan redenen tot vrede ontbreken voor degene die zo heeft opgescheept over de oorlog. Ik weet niet wat ik van de Engelsen moet zeggen; zij gedragen zich zo blind en hebzuchtig, dat ik niet kan nalaten iedere stap te berispen bij onze oude vriend sir William Godolphin, zo slecht als zijn ⁴koning werkt en zo blind als zijn ministers zijn. Zodra ik uw brief ontving, heb ik hem de verzen gestuurd. Toch, mijnheer, bleef de schurk van een ambassadeur niet zonder weerwraak, door mij direct het briefje te sturen dat hij zojuist van de ⁵markies van Villars, ambassadeur van Frankrijk, had ontvangen, waarin deze minister de inneming van Martinique [door de Fransen] meedeelde. Een bericht dat niet alleen mij uit mijn apathie wakker schudde, maar ook heel Spanje het hart doet breken. En de Engelsen hebben naar mijn mening, met Spanje, niet veel om zich vrolijk over te maken.

Ondertussen worden er nieuwe stappen voor Salinas' boek ondernomen. U zult alles ontvangen wat ik u zal sturen op het gebied van boeken. Frater Luis de Grenada is een goede en oude bekende van mij, en zijn werken heb ik in mijn hart gesloten. In Orange heb ik ze en hier ook, en met de eerste gelegenheid zal ik ze aan u sturen, met de vraag mij niet te vergeten als u iets anders heeft om te vragen, zodat de vervulling van uw dienst de beloning is voor hem die zich in zulke verplichting bevindt u te dienen. Moge God u vele jaren behouden, zoals ik wens en nodig acht. Madrid, 19 juli 1673.

Uw hand wordt gekust door uw oudste dienaar
Don Sébastien Chièze.

2. Onderaan de bladzijde: 'Illustrissimo Señor Don Constantino Hugenio de Zuylichem.'

3. 'DE CLASSE VICTÂ QUI TRIUMPHAVIT BENE,' 24 juni 1673 (Gedichten 8, p. 99).

4. Karel II van Engeland.

5. Pierre de Villars, extraordinaris ambassadeur in Madrid van november 1671 tot oktober 1673.

JACQUES DE SAINT-LUC [BRUSSEL]
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AUGUSTUS 1673
6909A

Tweede antwoord op Huygens' brief van 13 juli 1673 (**6905A**).

Samenvatting: Saint-Luc heeft de door Huygens met diens brief van 13 juli 1673 (**6905A**) opgestuurde composities bekeken en gespeeld en goed bevonden. Hij stuurt een eigen compositie, naar aanleiding van een stuk van Ennemond Gaultier.

Bijlage: compositie voor luit (Saint-Luc).

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Amsterdam, Univ. Bibl., Hs. XIV G 4, p. 121-122: later afschrift naar een afschrift door of namens Huygens (Pieter de la Rue). Huygens had de tekst van de onderhavige brief, of een deel daarvan, gekopieerd of laten kopiëren in een handschrift met luitcomposities van zijn hand. Pieter de la Rue maakte hiervan in de achttiende eeuw het bewaard gebleven afschrift.

Vroegere uitgaven: Post 1992, p. 276 (brief), p. 282 (vertaling), beide volledig.

— Rasch 2007, nr. 6909A, pp. 1162-1163: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Ennemond Gaultier (le Vieux).

Titel: Rondeau (Saint-Luc).

Glossarium: pièce (muziekstuk); rondeau (rondeau).

Transcriptie

Depuis que je me suis donné l'honneur de répondre à la vôtre du 13 Juillet, j'ay visité et joué vos pièces à loysir. Je les trouve toutes bonnes, et les règles de la composition y sont parfaitement bien observées, et je puis ajouter sans hyperbole que je ne croy pas qu'il y aye personne, mesme en France, qui vous y puisse imiter. Je vous envoie | 122 | un rondeau de ma façon en réponce d'un texte du vieux Gaultier, que j'ay fait à la réquisition d'un de mes amis.

Vostre très-humble et très-obéissant serviteur
J. de Saint-Luc.

Vertaling

Sedert ik uw brief van 13 juli [jongstleden] heb beantwoord, heb ik uw stukken op mijn gemak bekeken en gespeeld. Ik vind ze allemaal goed en de regels van de [muzikale] compositie zijn daarbij zeer goed in het oog gehouden. Ik kan daaraan nog zonder overdrijving toevoegen dat ik niet geloof dat er iemand is, zelfs niet in Frankrijk, die het u nog zou kunnen verbeteren. Ik zend u een rondeau van mijn hand, gemaakt naar aanleiding van een stuk van [Ennemond] 'le Vieux' Gaultier, dat ik gemaakt heb op verzoek van een van mijn vrienden.

Uw nederige en gehoorzame dienaar
Jacques de Saint-Luc.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
11 AUGUSTUS 1673
6910

Antwoord op Chièzes brief van 19 juli 1673 (**6906**).

Samenvatting: Huygens vraagt Chièze, gezien de slechte kwaliteit van de muziek, dan maar literaire werken te sturen. Hij betreurt het dat Chièze zo weinig kan uitrichten.

Door Chièze beantwoord op 30 augustus 1673 (**6910B**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 547-548: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. LXXIII, p. 64: onvolledig (<Les tonos humano-bestiades ... de ce costé-là.>).

— Worp 6, nr. 6910, p. 331: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6910, pp. 1163-1166: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 114: gedeelte (<Los tonos humano-bestiados ... faire autant>), met Engelse vertaling.

Namen: Juan Gaspar Enriquez de Cabrera (admiraal van Castilië); Marie-Claude de Lapie; Emanuel de Lira; Lucanus; Seneca; Gaspar de Teves y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); Willem III.

Plaats: Spanje.

Glossarium: chanter (zingen); musique (muziek); *tono* (lied).

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 11 Aoust 1673.

Los tonos humano-bestiados me sont venus, et *ad nauseam* sufficit d'avoir veu à quoy est decheu le beau génie Espagnol, qui a autrefois inspiré les grandes ames des Seneques, des Lucains et du reste de ces demi-dieux que je vous ay nommez par le passé. Je ne comprends pas cependant que veult dire cest *humano* en musique; est-ce que les bestes chantent le reste? En fin, ²*claudite jam rivos pueri*, je tien ma curiosité abondamment satisfaite de ce costé-là, et, à vostre retour, vous en voulez faire autant. En ce qui regarde des galanteries nouvelles de comédies ou autre poésies nouvelles, vous en serez le merueilleusement bien venu. De vostre grand sçavoir Espagnol *tambien* je demeure très-satisfait, et ne vous en demande plus. Il y a cela d'incommode que je ne puis regaler nos familles de vos entretiens, ce qu'elles ayment beaucoup, parmi de tant de facheuses occurences qui surviennent de temps à autre, de sorte que ce leur est un grand *regalo*, lorsque quelqu'un prend la peine de leur donner à rire, de quoy malaysément sçauriez-vous vous empescher. Au moins me force-t-on de communiquer tout ce qui est communicable dans vos lettres.

Ce que vos dernières portent de moins communicable me déplaist beaucoup. D'un costé les avant-propos qu'on vous tient à mauvais augure de bon payement, et de l'autre la perte du feu vostre grand soustien. Il reste d'espérer que vostre Almirante successeur le voudra estre aussi de la discrétion et bonne volonté du défunct, sans souffrir qu'on se mocque de Son Altesse en barbe, comme cela seroit, si après tant de peine et de fraix on venoit à se veoir frustré de l'effet de tant de *parole infide*. Bref, nous | 548 | avons icy besoin de nostre argent, et c'est une honte d'oser encor héziter sur un *tanti tantillum*. J'ose faire estat que vous surmonterez bien *tutti questi insoffri*, et maintiendrez tousjours le caractère dont *Don Emanuel de Lira* a accoustumé de vous honorer devant, que ce que Monsieur Chièze n'effectue point en Espagne, personne ne l'y fera.

1. Naam geadresseerde autograaf.

2. Vergilius, *Eclogæ*, III, 111: '*Claudite jam rivos, pueri; sat prata biberunt.*'

Adieu, *Señor*. Comment va de la *preñada* et comme nous sommes loing, j'ose vous dire, *como il menor de sus maridos*, qu'elle est fort avant dans mes bonnes graces. De près à près je dissimuleray cela discrètement.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 11 augustus 1673.

De menselijk-dierlijke liederen heb ik ontvangen en ze zijn tot walgens toe voldoende om te zien hoezeer het prachtige Spaanse intellect, dat vroeger de grote geesten van mensen als Seneca, Lucanus en andere halfgoden, die ik u in het verleden heb genoemd, heeft geïnspireerd, is ontaard. Ik begrijp intussen niet wat in de muziek het woord menselijk betekent; zingen de dieren de rest? Enfin, kinderen, doet uw stromen stoppen; ik acht mijn nieuwsgierigheid van die zijde voldoende bevredigd en bij uw terugkeer zult u er ook zo over denken. Wat de nieuwe liefdeskomediën betreft of andere nieuwe verzen: daarmee zal u een zeer hartelijke ontvangst bereid worden. Ook over uw grote kennis van het Spaans blijf ik zeer tevreden en ik zal daarvan niet meer van u vragen. Het is jammer dat ik onze families niet kan trakteren op uw onderhoudende brieven, waarop zij zeer gesteld zijn temidden van de vervelende gebeurtenissen, die van tijd tot tijd passeren, zodat het voor hen een groot geschenk is, wanneer iemand de moeite neemt hen aan het lachen te maken, hetgeen u maar moeilijk zoudt weten te beletten. Men dwingt mij tenminste alles te vertellen, wat uit uw brieven kan worden geopenbaard.

Wat in uw laatste brieven het minst mededeelbaar is, mishaagt mij zeer. Enerzijds zijn de inleidende opmerkingen die men u voorhoudt een slecht voorteken voor de gewenste betaling; anderzijds is er het verlies van wijlen uw grote steun. We moeten maar hopen dat de admiraal-opvolger even discreet en van even goede wil zal zijn als de overledene, zonder te verdragen dat men in z'n vuistje om Zijne Hoogheid lacht, zoals het geval zou kunnen zijn wanneer men zich na zoveel moeite en kosten gefrustreerd zou zien in het resultaat van zoveel onware woorden. Kortom, we hebben ons geld hier nodig, en het is een schande dat men nog durft te aarzelen over zo'n kleinigheid. Ik durf erop te rekenen dat u al die onverdraaglijkheden goed te boven zult komen, en altijd de naam zult houden, waarmee mijnheer Emanuel de Lira u vroeger placht te roemen, namelijk dat wanneer mijnheer Chièze iets niet kan klaarspelen in Spanje, niemand het kan.

Adieu mijnheer. Hoe gaat het met uw gezellin? En omdat wij ver van elkaar gescheiden zijn, durf ik u te zeggen, als de minste onder haar mannen, dat zij zeer vooraan staat in mijn gunsten. Van dichtbij zal ik dat discreet versluieren.

3. Vergilius, *Eclogæ*, III, 111: 'Doet uw stromen stoppen, kinderen; de weiden hebben genoeg water.'

4. Gaspar de Teves y Tello de Guzmán, markies van La Fuente.

5. Juan Gaspar Enriques de Cabrera, admiraal van Castilië,

6. Prins Willem III.

7. Claude-Marie de Lapie.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
16 AUGUSTUS 1673
6910A

Door Didier aan Huygens gebracht.

Samenvatting: Chièze beveelt een zekere Didier aan bij Huygens.

Van een antwoord van Huygens op het verzoek in deze brief is niets bekend. Chièze schreef opnieuw op 30 augustus 1673 (**6910B**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, ac | -; autograaf).

Namen: Frederik Willem van Brandenburg; Philippe Chièze; Didier, griffier van het Parlement van Orange, neef van Chièze; Didier, neef van Chièze; Willem III.

Plaats: Orange.

Transcriptie

À Madrit, le 16 Aoust 1673.

Monsieur,

Cette lettre vous sera rendue par Monsieur Didier, frère du Greffier au Parlement d'Orange et mon proche parent, qui, ayant servy quelque tems dans les troupes de Monsieur l'Électeur de Brandembourg, en qualité d'enseigne dans le régiment de feu mon cousin, va chercher la guèrre au pays où elle est, ce qui me fait prendre la liberté, Monsieur, de vous le recommander et de vous suplier très-humblement de vouloir honorer de vostre protection une personne qui a l'avantage d'estre né sujet de Son Altesse Sérénissime, et qui a tant d'inclination pour la guèrre. J'ose me promettre que vous me donnez dans cette ocasion marques de la bienveillance | c | que vous m'avez tousjours tesmoignée, vous assurant que vous ne sauriez m'obliger plus-sensiblement que dans cette rencontre, en faveur d'un parent que je cheris beaucoup, et qui dans l'inclination que j'ay tousjours conneue en luy, ne manquera pas de respondre à son obligation dans les emplois qu'il vous plaira luy procurer, vous supliant, Monsieur, de le vouloir présenter à Son Altesse Sérénissime, et d'estre son protecteur auprès d'elle, et de croire que je vous auray une éternelle obligation de toutes les bontez que vous aurez pour ce parent, de mesme que je me souviendray toute ma vie de celles que vous avez eu pour moy, qui suis avec tout l'attachement et la passion possible,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obeïssant serviteur
Chièze.

Vertaling

Madrid, 16 augustus 1673.

Mijnheer,

Deze brief zal u worden overhandigd door de ¹heer Didier, broer van de griffier van het parlement van Orange en mijn naaste bloedverwant die, na enige tijd te hebben gediend bij de troepen van de heer de keurvorst [Frederik Willem] van Brandenburg als vaandrig in het regiment van wijlen mijn ²neef, de oorlog gaat opzoeken in het land waar deze is. Dit doet mij de vrijheid nemen, mijnheer, hem bij u aan te bevelen en u

1. Het moet hier om kinderen (of broers ?) gaan van Jean Deydier en Madeleine Chièze, een tante van Sébastien.
2. Philippe Chièze.

nederig te verzoeken een man met uw bescherming te willen vereren die het voorrecht heeft als onderdaan van Zijne Doorluchtige ³Hoogheid te zijn geboren en die zoveel voorliefde tot de oorlog heeft. Ik durf mijzelf te beloven dat u mij bij deze gelegenheid blijken van de welwillendheid wilt geven die u mij altijd hebt betoond, waarbij ik u verzeker dat u mij niet gevoeliger aan u zoudt kunnen verplichten dan bij deze, ten behoeve van een bloedverwant op wie ik zeer gesteld ben, en die, bij de neiging die ik altijd van hem heb gekend, niet zal nalaten zijn plicht te doen in de werkring die het u zal behagen hem te verschaffen, waarbij ik u verzoek, mijnheer, hem te willen voorstellen aan Zijne Doorluchtige Hoogheid, en daarbij zijn beschermheer te willen zijn, en te willen aannemen dat ik jegens u een eeuwigdurende verplichting zal voelen vanwege alle gunsten die u deze bloedverwant wilt bewijzen, zoals ik mij mijn hele leven lang de gunsten zal herinneren die u mij hebt bewezen, en die met de grootst mogelijke aanhankelijkheid en vurigheid is,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
[Sébastien] Chièze.

SÉBASTIEN CHIÈZE (MADRID)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
30 AUGUSTUS 1673
6910B

Antwoord op Huygens' brief van 11 augustus 1673 (**6910**).

Samenvatting: Chièze stuurt *tonos* (liederen) en belooft meer, wanneer de hitte voorbij zal zijn. Verder schieten de zaken niet op.

Bijlage: Spaanse liederen.

Chièze schreef opnieuw op 13 september 1673 (**6911**). De onderhavige brief is met de volgende door Huygens beantwoord op 3 oktober 1673 (**6913**).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Rasch 2007, nr. 6910B, pp. 1166-1167: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Lope de los Rios; Maria Anna van Oostenrijk; Willem III.

Glossarium: música (muziek); tono (lied).

Transcriptie

¹Illustrísimo Señor,

Señor mio, aquí vienen tonos humanos, 'oxala no sean bestiales,' al gusto de Vuestra Señoría Illustrisima. El tremendo calor que haze no da lugar a que se hagan diligencias mas apretadas, pero con el tiempo espero sacar las entrañas a la Señora Música y servir a Vuestra Señoría de lo mas primoroso que se halle en Madrit.

Aquí estamos todos muy callados. Cada uno haziendo reparos de por sí a los Españoles da mucho cuidado. El pensar que sean las pazes cerca de concluirse, y de mi | b | parte, biendo a esta corona tan afloxada, tan irresuelta y tan apurada de medios, estoy por dezir que mas vale una paz, qualquier que sea, que guerra tan pesada.

Hasta la tengo yo cada día con el Presidente de Hazienda, el qual me va matando con buenas palabras y malos hechos, aunque me hagan espaldas las ordenes muy apretadas de la Reyna. Sin embargo poco valen con este ministro ensalmos ni conjuros. Haganse las pazes, Señor, que en quedando en pie Su Alteza Serenísimá, todo saldra bien por acá, quieram o no quieran ellos.

Y viva Vuestra Señoría mil años, y por su | c | bida y la de sus hijos tan caros y tan callados no me desampare en las ocasiones de su serbicio, que siempre solicitan mis deseos. Guarde Dios a Vuestra Señoría Illustrisima los años que tengo menester. Madrit, 30 de Agosto 1673.

Besa la mano de Vuestra Señoría Illustrisima,
su mas rendido serbidor
Don Sevastian de Chieza.

Vertaling

Waarde heer,

Mijnheer, hier komen de menselijke liederen, 'hopelijk ze zijn niet beestachtig,' volgens uw smaak. De verschrikkelijke hitte die er is, laat slechts plaats voor wat de meest dringende zaken lijken, maar mettertijd hoop ik de ingewanden uit Vrouwe Muziek te trekken en u te dienen met het mooiste dat zich te Madrid bevindt.

Hier zijn wij allen zeer zwijgzaam. Iedereen die opmerkingen maakt beangstigt alleen al daardoor de Spanjaarden. De gedachte aan de vrede die bijna wordt gesloten, en aan mijn aandeel, in het zicht van dit zo

1. Onderaan | c |: <Illustrísimo Señor de Zuylichem.>.

arme, zo besluiteloze en zo berooide hof, doet mij bijna zeggen dat een vrede, welke het ook is, meer waard is dan zo'n zware oorlog.

Tot nu toe onderhoud ik mij elke dag met de ²minister van financiën, die mij gaat doden met mooie woorden en slechte daden, ofschoon de ferme besluiten van de ³koningin mij in de rug steunen. Bij deze minister zijn immers beleringen noch bezwingingen van veel waarde. Moge er vrede komen, mijnheer, zodat, terwijl Zijne ⁴Hoogheid in zijn positie blijft, alles hier in orde zal komen, of ze het willen of niet.

En leve u nog vele ⁵jaren, en zolang uw zo dierbare en zo zwijgzame zonen leven, zal ik u nooit teleurstellen in de gelegenheden u te dienen, wat altijd mijn wens is. Moge God u behoeden in de jaren die ik nodig acht.
Madrid, 30 augustus 1673.

Uw hand kust uw toegenegen dienaar
Sebastièn Chièze.

2. Lope de los Rios.
3. Maria Anna van Oostenrijk.
4. Prins Willem III.
5. Huygens werd op 4 september 1673 77 jaar.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
13 SEPTEMBER 1673
6911

Antwoord op Huygens' brief van 11 augustus 1673 (6910) en vervolg op Chièzes brief van 30 augustus 1673 (6910B).

Samenvatting: Chièze zal Huygens enkele blijspelen van Calderón zenden. Over het welslagen van zijn missie, het loskrijgen van de beloofde betalingen, is hij zeer pessimistisch. Hij zendt ook enkele liederen.

Bijlage: Chièze aan Los Rios (president van de Hacienda), 11 september 1673; Chièze aan Enriques de Cabrera (admiraal van Castilië), 12 september 1673; Spaanse liederen.

Chièze schreef opnieuw op 27 september 1673 (6912A). De onderhavige brief werd door Huygens ontvangen op 30 september 1673 en beantwoord op 3 oktober 1673 (6913).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6911, p. 332: onvolledig (<Perdant le Marquis ... un *cuervo fantastico*>), rest samengevat.

— Rasch 2007, nr. 6911, pp. 1167-1171: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Pedro Calderón; Pierre Corneille; Juan Gaspar Enriques de Cabrera (admiraal van Castilië); Horatius; Diego de la Torre; Emanuel de Lira; Luís de Granada; Lope de los Rios (president van de Hacienda); Gaspar de Teves y Tello de Guzmán (markies van La Fuente); David Zuerius; Maarten Christiaan Zuerius; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

Glossarium: *tono* (lied).

Transcriptie

¹À Madrit, le 13e Septembre 1673.

Puisque *satur est, dum dicit, Horatius, otre echaremos por otro camino*, et dez que j'en auray l'ocasion, vous recevrez au lieu de *tonos un juego de comedias* de Calderón, qui est le Corneille de Madrit, car pour les autres ²genres de poésies il n'y a présentement aucun autheur de nom. Je vous tiens aussy *prevenido* Fray Luis de Granada, et vous n'avez, Monsieur, qu'à m'envoyer une liste de tout ce que vous désirerez. Je trouve très-plausible le prétexte que vous prenez pour n'estre plus *enfadado de mi mala pluma Castellana*, mais je serois bien en peine de pouvoir me chatouiller assez pour faire rire voz dames dans un tems si calamiteux.

Il nous vient d'arriver par une voye destournée une relation du dernier combat naval, et comme je prétendois exulter de la victoire remportée sur deux si puissans ennemis, vostre pauvre Capitaine fiscal Swerius m'est venu tirer par la basque | b | et son nom, que j'ay veu tristement estallé au bas de la relation, m'a fait connoistre que le bien et le mal sont inséparables dans cette misérable vie.

Perdant le Marquis de la Fuente j'ay tout perdu jusques'à l'espérance. La Reyne m'accorde chasque jour de nouveaux ordres, l'*Almirante* me promet des merveilles, mais cependant le Président de *Hazienda* ne paye point, et *Don* Diego de la Torre, très-digne *suegro* de *Don* Manuel de Lira, le meilleur et le plus sincère ministre de cette cour, hausse les espauls, et proteste d'impuissance à toutes les fois que je me plains à luy du deffaut de payement, du manque de parolle, et du peu d'attention qu'on a pour le seul prince de l'Europe qui paroît zelé y *muy fino* pour la cause commune.

Je me suis véritablement introduit dans les plaisirs de l'*Almirante*. Je luy dore la pilule des affaires, et vous verrez par le billet que je luy escrivis hyer, combien je tache d'abrèger les entretiens sérieux. | c | Mais qui peut m'asseurer du tems que les bonnes parolles que j'en tire produiront leur effect? Je fais de la nuit le jour, et Son Altesse me doit savoir quelque gré d'avoir *circa lustra decem* surmonté la coustume que j'avois de me mettre au lit à onze heures, me dévouant pour son service à une veillée qui ne finit qu'à une heure après minuit. Mais si tout cella ne produit rien, comme il y a apparence, et que la guerre présente ne face que servir de

1. Ontvangstnotitie van Huygens: <R 30 Septembris 1673.>

2. <gennes>.

prétexte à ces gens icy pour ne payer pas leurs amis, faites la paix, je vous en conjure, et qu'après cella Son Altesse employe tout son crédit et son autorité pour se faire faire raison. Je m'estonne autant qu'il se peut qu'elle ne se veuille pas servir du tems présent pour obliger le Comte de Monterey à faire la liquidation, dont il a les ordres depuis près de deux ans, et qu'à toutes les instances que je n'ay cessé de faire par lettres pour cella on n'ayt pas respondu le moindre petit mot. | d |

Quelque parolles aussy, *iratis precibus*, envers *Don Manuel de Lira* fairoient des merveilles icy. Cependant on aime mieux s'en fier à *sus lisonjas* et à belle qualité qu'il me donne, que de se servir par delà des moyens que l'on a en main, et qui seroient auprès de ces gens icy de très-grande efficace pour faire réussir ma négociation. Je vous assure, Monsieur, que je ne les ménage pas, et voicy ce que j'en escrivis avant-hyer au Président de *Hazienda*. N'admirez-vous pas qu'il faille qu'on les sollicite aux choses qui sont de leur convenance, et qu'il soit besoin que je les face souvenir au bout d'un an et demy des chevaux que *motu proprio* la Reyne avoit résolu de donner à Son Altesse au commencement de la campagne de l'année passée? Le desboursement de deux mille escux avoit acroché cette libéralité dans une cour où l'on n'en plaint pas 100 mille pour une feste de *toros*. J'espère quelque jour *in noctibus Atticis* de vous faire toucher au doit, que ce n'est icy que un *cuerpo fantastico*.

³Nous avons beau nous deffendre de *tonos*, voicy l'eschantillon d'une batellée qu'on vient de m'envoyer.

Vertaling

Madrid, 13 september 1673.

Omdat ⁴Horatius, zoals hij zei, genoeg heeft,⁴ L zullen wij iets anders sturen via een andere weg,⁴ en zodra ik daartoe de gelegenheid zal hebben, ontvangt u in plaats van ⁴liederen een stel blijspelen⁴ van Calderón, die de Corneille van Madrid is, want bij de andere genres van dichtwerken treft men momenteel geen auteur van naam aan. Ik houd ook voor u ⁴pater⁴ Luis de Granada ⁴in de gaten,⁴ en u hoeft mij slechts een lijst te zenden, mijnheer, van alles wat u wenst. Ik vind de reden die u hanteert, ⁴niet meer geërgerd te willen worden door mijn slechte Spaanse pen,⁴ zeer aanvaardbaar, maar het zou mij zeer veel moeite kosten om mijzelf voldoende te kunnen prikkelen om uw dames aan het lachen te kunnen maken in een zo rampzalige tijd.

Zojuist heeft ons via een omweg het verslag van de laatste ⁵zeeslag bereikt en hoewel ik het deed voorkomen alsof ik zeer verheugd was over de overwinning, behaald op twee zo machtige vijanden, heeft uw arme kapitein-fiscaal [Maarten Christiaan] Zuerius mij aan mijn jasje getrokken en zijn ⁶achternaam, die ik zo droevig zag staan onder aan het verslag, heeft mij doen inzien dat goed en kwaad onafscheidelijk zijn in dit armzalige leven.

Met het verlies van de ⁷markies de la Fuente heb ik alles verloren, zelfs de hoop. De ⁸koningin zendt mij iedere dag nieuwe brieven, de ⁹admiraal⁴ belooft mij gouden bergen, maar de ¹⁰minister van ⁴financiën⁴ betaalt helemaal niets, en de ⁴heer⁴ Diego de la Torre, de waarde ⁴schoonvader⁴ van Emanuel de Lira, de beste en meest oprechte minister aan dit hof, haalt zijn schouders op en betuigt zijn onmacht iedere keer dat ik mij bij hem beklag over het uitblijven van de betalingen, over de ontrouw aan het gegeven woord, en over de geringe aandacht die men heeft voor de enige vorst in Europa die zich ijverig ⁴en gewiekst⁴ betoont voor de gemeenschappelijke zaak.

3. Ondersteboven, bovenaan | d |.

4. Huygens.

5. Op 21 augustus 1673 versloeg de Staatse vloot onder leiding van Michiel de Ruyter de gecombineerde Engels-Franse vloot in de Zeeslag bij Kijkduin.

6. Het zal hier gaan om David Zuerius, zoon van Joris Zuerius, een jongere broer van Maarten Christiaans vader Jacob Zuerius. David Zuerius was dus een volle neef van Maarten Christiaan. Hij sneuvelde op 24 augustus 1673 (Unger 1885, Bijlage E). Hij was juist getrouwd met Maria van Baerle, een dochter van David van Baerle, oudere broer van Huygens' moeder Susanna van Baerle (Unger 1885, Bijlage G).

7. Gaspar de Teves y Tello de Guzmán, markies van La Fuente.

8. Maria Anna van Oostenrijk.

9. Juan Gaspar Enriques de Cabrera, admiraal van Castilië.

10. Lope de los Rios, president van de Hacienda.

Ik heb mij werkelijk binnengedrongen in het vermaak van de ¹admiraal: ik verguld deze zakelijke pil en u zult uit de ¹¹brief die ik hem gisteren geschreven heb zien hoezeer ik mijn best doe om de moeilijke onderhandelingen te bekorten. Maar wie kan mij met zekerheid zeggen hoe lang het duurt totdat de mooie beloften die ik eruit sleep ook daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden? Ik maak van de nacht een dag, en Zijne ¹²Hoogheid is mij wel enige dank verschuldigd wegens het loslaten van mijn gewoonte, ¹rond vijftig jaar oud, om 's avonds om elf uur naar bed te gaan, nu ik mij om zijnentwil opoffer in een wake, die pas om één uur 's nachts eindigt. Maar als dat alles niets oplevert, waar het wel naar uit ziet, en als de huidige oorlog voor de mensen hier alleen maar als voorwendsel dient om hun vrienden niet te betalen, dan bezweer ik u om maar vrede te sluiten, en daarna kan Zijne Hoogheid dan zijn hele aanzien en gezag gaan aanwenden om zijn gelijk te halen. Ik verbaas mij er evenzeer over dat het mogelijk is dat hij dit moment niet wil gebruiken om de ¹³graaf van Monterrey te verplichten voor de afwikkeling te zorgen waartoe hij al twee jaar geleden de opdracht heeft gekregen, en dat men op al mijn aandringen, dat ik in mijn brieven naar voren heb gebracht, nooit met een woord heeft gereageerd.

Ook een paar woorden, ¹met boze verwensingen, aan het adres van ¹de heer Emanuel de Lira zouden hier wonderen doen. Intussen verlaat men zich liever op ¹vleierijen en lofprijzingen en op de fraaie hoedanigheid die hij mij toekent, in plaats van ginds gebruik te maken van de beschikbare middelen, die bij de mensen hier zeer doeltreffend zouden uitwerken om mijn onderhandelingen te doen slagen. Ik verzeker u, mijnheer, dat ik ze niet ontzie, en hierbij gaat hetgeen ik er eergisteren over aan de minister van ¹financiën heb ¹⁴geschreven. Verbaast u zich niet, dat het nodig is dat men moet aandringen om hen de dingen te laten doen die zij behoren te doen, en dat ik hen na anderhalf jaar moet herinneren aan de paarden, die de koningin ¹uit eigen beweging had besloten aan Zijne Hoogheid te geven bij het begin van de veldtocht vorig jaar? Deze vrijgevigheid zou de betaling van 2000 écus met zich hebben meegebracht, aan een hof, waar men niet op honderdduizend kijkt voor een ¹stieren gevecht. Ik hoop ooit ¹tijdens Attische nachten u aan de debetzijde te zien, maar dat is hier slechts een ¹hersenspinsel.

Wij kunnen ons die ¹liederen wel ontzeggen, maar dat haalt niets uit; hier is een staalkaart van een scheepslading die men mij zojuist heeft toegestuurd.

11. Chièze aan Enriques de Cabrera, 12 september 1673 (CH 34, map 2).

12. Prins Willem III.

13. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca.

14. Chièze aan Los Rios, 10 september 1673 (CH 34, map 2).

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
27 SEPTEMBER 1673
6912A

Vervolg op Chièzes brief van 13 september 1673 (6911).

Samenvatting: Chièze stuurt wederom enkele liederen, nu van Del Vado. Binnenkort zal hij liederen van Hidalgo sturen.

Bijlage: Spaanse liederen (Del Vado).

Chièze schreef opnieuw op 25 oktober 1673 (6917A)

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (enkelvel, 15x21cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Rasch 2007, nr. 6912A, pp. 1171-1172: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 114: gedeelte (<Que voulez-vous ... *se acabaran la fiesta*>), met Engelse vertaling.

Namen: Juan Gaspar Enriques de Cabrera (admiraal van Castilië); Juan Hidalgo; Karel II (koning van Spanje); Lope de los Rios (president van de Hacienda); Juan del Vado y Gomez.

Plaats: Europa.

Glossarium: *tono* (lied).

Transcriptie

À Madrit, le 27 Septembre 1673.

Que voulez-vous que je face, Monsieur, de *los tonos que me quedan*? Recevez donc, s'il vous plaît, celluy-cy de Juliano del Vado, duquel on fait beaucoup de cas. Et par le premier courrier je vous en enverray un de Juan Hidalgo, *con que se acabara la fiesta*.

Celle du Président de *Hazienda* dure encores. Je les ay mis aux mains l'*Almirante* et luy. Dieu veuille qu'ils ne s'accordent à mon préjudice, et que les préventions de la guèrrre, que l'on tient presque pour assurée, espuisant les coffres du Roy, ne soit qu'un excuse pour ne pas payer ses debtes. Dieu donne la paix à l'Europe, à vous, Monsieur, toute sorte de prospérité, et à moy les ocasions de vous rendre mes très-humbles services.

Vertaling

Madrid, 27 september 1673.

Wat wilt u dat ik doe, mijnheer, met ¹de liederen die mij resten? ²Ontvangt u dan, alstublieft, dit lied van ¹Juan del Vado [y Gomez], over wie men [hier] veel ophef maakt. En met de volgende post zal ik u er een van Juan Hidalgo sturen, ³waarmee het feest aan zijn eind komt. ⁴

Het feest van de ²minister van ⁴Financiën ¹duurt nog voort. Ik heb de brieven overhandigd aan de ³admiraal ¹en aan hem. De hemel verhoede dat zij overeenkomstig mijn vermoeden handelen en dat de voorzieningen voor de oorlog, die men voor nagenoeg onvermijdelijk houdt, en die de schatkist van de ⁴koning zal uitputten, slechts een excuus zullen zijn om zijn schulden niet te betalen. God geve aan Europa vrede, aan u, mijnheer, alle mogelijke voorspoed, en aan mij de gelegenheid u mijn nederige diensten te bewijzen.

1. Chièze schrijft hier 'Juliano del Vado,' maar het is waarschijnlijk dat hij toch naar Juan del Vado verwijst.
2. Lope de los Rios, president van de Hacienda.
3. Juan Gaspar Enriques de Cabrera (admiraal van Castilië).
4. Karel II.

[CONSTANTIÏN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
3 OKTOBER 1673
6913

Antwoord op Chièzes brief van 13 september 1673 (**6911**).

Samenvatting: Huygens zegt blij te zijn nu de laatste zending muziek binnen te hebben. Hij zou graag een Spaanse gitaar hebben, en ziet ook uit naar Chièzes portret. Hij spreekt schande van de Spaanse leugenachtigheid.

Door Chièze beantwoord op 25 oktober 1673 (**6917A**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 553-555: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgave: Jonckbloet 1882, nr. 74, p. 65: onvolledig (<Vostre dernière du ... de l'antiquité?>, <Est-ce, en fin ... changées in histrioniam>, <Je revien encor ... le bien venu.>).

— Worp 6, nr. 6913, pp. 333-334: volledig.

Vroegere uitgaven: Rasch 2007, nr. 6913, pp. 1172-1176: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 115: gedeelte (<Vostre dernière ... Lumières de l'antiquité?>), met Engelse vertaling.

Namen: Bertrand de Guesclin; Emanuel de Lira; Lucanus; Petit; Seneca; Catharina Smitz; Willem III; Maarten Christiaan Zuerius.

Plaatsen: Antwerpen (kasteel van); Maastricht; Naarden; Oirschot.

Glossarium: air (lied); fa; gigue; guitarre (gitaar); la; motet; pièce (muziekstuk); sarabande; *tono* (lied); vaudeville; *villancico*.

Transcriptie

Copie.

À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 3e Octobre 1673.

Vostre dernière du 13e Septembre m'a porté le dernier de vos *tonos*, et je suis fort content que ce soit le dernier, jugeant de plus en plus, à quel point de bestialité ces mi-Africains sont parvenus. Qui a jamais ouy nommer un *villancico* - que je pourroy nommer une gigue ou vaudeville - *al santissimo Sacramento*? Et puis, au lieu d'un motet ou pièce d'église des plus graves, aller faire rouler cela sur un fa, la, la, la. Quel diable a tourné l'esprit de ces nepveux de Séneque, de Lucain et de tant d'autres lumières de l'antiquité? Mais ce bel air me fait souvenir de ce qu'un jour des soldats mendians du chasteau d'Anvers me conjurèrent de les venir veoir le lendemain dancer la sarabande devant le *santissimo*, avec les espées nues etc. Est-ce enfin que les choses estimées les plus vénérables sont changées in *histrioniam*? Je ne sçay si Messieurs Chièze et Petit ensemble pourroyent maintenir tels ordres de la Sainte Église. *Sed hæc missa faciamus*. J'attendray bien plus avidement vos Caldéronneries, où assurément il se doit trouver d'excellentes choses. De liste d'autres livres, je ne sçauray vous en envoyer; je me rapporte à ce que vous mesmes jugerez digne de passer la mer pour nous divertir.

N'oubliez pas de vous faire peindre de cap en pied en habit espagnol, comme assurément vous le portez; il nous tarde de voir la copie d'un *embiadillo* de ceste taille, mais bien plus | 554 | de reveoir l'original. Je ne voy pas quand ce pourra estre, mais bien, que désormais *perfricuerunt frontem*, et n'ont plus aucune honte de vous tromper de paroles vaines. Ce qui se prétexte de la liquidation à faire, n'est qu'un amusement de rien; elles est prou faicte, et ne reste que de voir ce qui est deu et ce qui a esté payé, ce que vous sçavez aussi bien que nous. Le langage que vous dites qu'il faut tenir à *Don Emanuel* est la meilleure dose que puissions nous appliquer. Mais parmi tant d'allées et venues, sorties et retours de campagne, et la presse immense d'affaires

qui en résultent, cela et beaucoup d'autres choses se diffèrent ou négligent. Voilà maintenant Son Altesse prest de monter à cheval avec *los hidalgos*, ¹*quod bene vertat*; j'ay beaucoup à penser sur tout cela.

Je prens plaisir à veoir que nostre dernier victorieux combat naval est estimé par delà comme il doibt, et m'estonne cependant, si vos ministres Anglois et François ne s'estudieront encor à masquer ce succez de leurs faussetez ordinaires; jamais n'ont-ils eu plus besoin de la dextérité de leurs fourbes gazetiers, *ut populo placeant*. Vous aurez sceu la belle et glorieuse prise de Naerden, poste des plus avantageux de tout le pais et nostre unique porte vers la bruyère.

Il me semble que nostre petit couzin Zuerius, que vous avez connu officier, et est à présent Seigneur d'Oirschot, le fameux village, n'a pas mal rencontré, comme des jours passez se trouvant à Maestricht pour affaires, des | 555 | François luy dirent qu'en effet par mer nous nous estions assez bien acquittez, mais que par terre mal, et que c'estoyent eux, qui estoyent venu nous y apprendre à faire la guerre. Il est vray, dit-il, mais aussi nous avons appris quelque-chose, qui est de rendre une ville très-bien fortifiée, munie de trois mil hommes et ne manquant de rien, en quatre jours en présence d'une armée de 15.000 hommes.

Je revien encor à mes moutons, *sive tres capellos*, et vous demande le choix de quelque très-bonne guitarre. La Smith m'avoit accomodé longtems de la siene, avec promesse - voyez ma belle attente - de me la laisser après sa mort, mais, en la retirant, m'a faict souvenir du brave connestable Bertrand de Guesclin, qui à cheval et sur le point de se battre en duel autorisé, se trouvant consolé de par une dame, qui luy fit dire qu'il eust courage, qu'asseurément il en sortiroit victorieux, respondit à l'envoyé: 'Allez, follet, il n'est moult subtil, qui en femme se fie.' *Ergo* une guitarre, si vous prétendez m'estre le bienvenu.

Pourquoy ne m'avez-vous jamais voulu dire quel jugement ont faict des pièces que je vous ay envoyées des fa-la-la-la de ma façon? Certes, *ut* ²*pro captu lectoris habent*, etc. Je fay estat que de part et d'autre nous nous estimons également, et que m'en chault? Adieu, *el todo suyo*.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 3 oktober 1673.

Uw laatste brief van 13 september heeft mij de laatste portie van uw ^Lliederen^J gebracht, en het verheugt mij zeer dat het de laatste partij is, nu ik mij meer en meer realiseer op welk niveau van dierlijkheid deze halve Afrikanen zijn beland. Wie heeft ooit gehoord van een ^Lvillancico^J - die ik een gigue of een vaudeville zou willen noemen - ^Lvoor het Heilig Sacrament?^J En dan, in plaats van een motet of een kerkelijk stuk van zeer ernstig karakter, tierelieren ze wat op fa-la-la-la. Welke duivel heeft de geest van die neven van Seneca, Lucanus en zovele andere verlichte mensen uit de oudheid zo bedorven? Dat mooie lied doet me intussen denken aan een dag, waarop de schooiende soldaten van het kasteel van Antwerpen mij bezwoeren hen de volgende dag een sarabande te komen zien dansen voor het ^Lallerheiligste^J [sacrament], met ontblote zwaarden, enzovoorts. Is het zover gekomen dat de dingen die het meest eerbiedwaardig geacht werden ^Lin komedies^J zijn veranderd? Ik weet niet of de heren Chièze en Petit tezamen dergelijke geboden van de heilige kerk zouden kunnen uitvoeren. ^LMaar dit terzijde.^J Ik wacht met veel meer ongeduld op uw Calderoniana, waaronder zich zonder twijfel voortreffelijke stukken zullen bevinden. Een lijst met andere boeken zou ik u niet weten te zenden; ik verlaat mij op hetgeen u zelf waard acht over de zee hierheen te worden verscheept om ons te vermaken.

Vergeet niet u van top tot teen te laten schilderen in Spaans kostuum, zoals u dat ongetwijfeld draagt; wij kunnen nauwelijks ons ongeduld bedwingen om de kopie van een ^Lgezantje^J van die grootte te zien, maar we zouden nog veel liever het origineel weerzien. Ik zie nog niet wanneer dat zou kunnen gebeuren, maar wel dat zij vanaf heden ^Lalle schaamte hebben afgelegd,^J en dat zij zich er in het geheel niet voor generen u met loze woorden te bedriegen. Hetgeen zich rond de te verrichten afwikkeling voordoet heeft geen enkele betekenis; de zaak is bijna rond: men moet enkel nog zien wat verschuldigd is en wat betaald, hetgeen u net

1. Vermoedelijk naar Livius, *Ab urbe conditâ* I, 28.

2. Voluit: *Pro captu lectoris habent sua fata libelli*, Latijnse gezegde naar Terentianus Maurus.

zo goed weet als wij. De schrobbering, die naar uw zeggen aan ¹de heer Emanuel [de Lira] moet worden gegeven, is de beste dosis die wij zouden kunnen aanwenden. Maar temidden van zoveel komen en gaan, van zoveel uitstapjes en terugkeren van het land, en de onmetelijke drukte die dat met zich meebrengt, worden deze en vele andere zaken uitgesteld of veronachtzaamd. Op dit moment staat Zijne ³Hoogheid klaar om met ¹de edelen uit te rijden, ⁴ wat tot een goed einde moge komen; ik denk er het mijne van.

Het verheugt mij te zien dat onze laatste gewonnen ⁵zeeslag ginds naar behoren wordt gewaardeerd, en het zou mij intussen verbazen als uw Engelse en Franse gezanten niet zouden onderzoeken hoe zij dit succes zouden kunnen maskeren met hun gebruikelijke onoprechtheden. Nooit zullen zij meer behoefte hebben gehad aan de handigheid van hun arglistige krantenschrijvers, ¹ teneinde het volk te behagen. U zult ook gehoord hebben van de mooie en roemvolle inneming van Naarden, één van de belangrijkste steunpunten van het land en onze enige toegang tot het binnenland.

Het lijkt mij dat ons neefje [Maarten Christiaan] Zuerius, dat u als officier hebt gekend, en die nu heer is van het befaamde dorp Oirschot, niet slecht heeft geboerd, aangezien dezer dagen, toen hij voor zaken in Maastricht was, de Fransen hem zeiden dat wij het er ter zee inderdaad goed hadden afgebracht, maar te land slecht, en dat zij gekomen waren om ons te leren oorlog te voeren. Dat is waar, antwoordde hij, maar wij hebben ook iets geleerd, en dat is een goed versterkte stad, met drieduizend man, [een stad] waarin aan niets gebrek is, in vier dagen over te geven aan een leger van 15.000 man.

Ik kom weer op de vorige zaak terug, ¹ ofwel die van de drie bokken, en ik verzoek u een zeer goede gitaar voor mij uit te zoeken. Mevrouw [Catharina] Smitz heeft mij lang met de hare geholpen, met de belofte — zie mijn schone verwachting — mij deze na haar dood te vermaken, maar doordat zij hem terugvroeg moest ik denken aan de dappere bevelhebber ⁶Bertrand de Guesclin, die, te paard gezeten en op het punt een toegestaan duel uit te vechten, nadat hij zich getroost zag door een dame, die hem liet zeggen goede moed te houden, alsook dat hij zeker zou overwinnen, aan de bringer van die mededeling antwoordde: ‘Hoepel op, sukkel, het is niet erg slim om op een vrouw te vertrouwen.’ ¹ Derhalve een gitaar, als u bij mij welkom wilt zijn.

Waarom hebt u mij nooit willen zeggen welke indruk de stukken hebben gemaakt, die ik heb gezonden, en die ik op mijn fa-la-la-la-manier had gemaakt? Uiteraard ¹ zoals zij ⁷ al naar gelang het begrip van de lezer [hun lotgevallen] hebben, enzovoorts. Ik vertrouw erop dat wij over en weer achting voor elkaar hebben, en wie doet me wat? Adieu, ¹ geheel de uwe.

3. Prins Willem III,

4. Vermoedelijk naar Livius, *Ab urbe conditâ*, I, 28.

5. De Slag bij Kijkduin, 21 augustus 1673.

6. Frans krijgshoofd uit de veertiende eeuw.

7. ‘Al naar gelang het begrip van de lezer hebben de boeken hun lotgevallen.’ Latijnse spreekwoord naar Terentianus Maurus.

[SÉBASTIEN CHIÈZE] (MADRID)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
25 OKTOBER 1673
6917A

Antwoord op Huygens' brief van 3 oktober 1673 (6913).

Samenvatting: Chièze stuurt Huygens de allerlaatste muziekzending. Ondanks de verschillende problemen is Chièze enigszins hoopvol over de ontwikkelingen inzake zijn missie. Huygens zal zijn portret spoedig ontvangen. Chièze zal voor hem op zoek gaan naar een gitaar. Tevens deelt Chièze mee hoe de Spanjaarden reageerden op Huygens' compositie.

Bijlage: memorandum van Chièze; Spaanse liederen.

Door Huygens beantwoord op 21 november 1673 (6922).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 34: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Rasch 2007, nr. 6917A, pp. 1176-1179: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 115: gedeelte (<Si vous aviez ... *todos hereges*>), met Engelse vertaling.

Namen: Pedro Calderón; Bertrand de Guesclin; Catharina Misica [= Catharina Smitz]; Francisco Salinas; Catharina Smitz; Willem III; Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

Plaatsen: Antwerpen; Barcelona; Bologna; Londen; Rome; Zaragoza.

Titels: *De musicâ* (Salinas 1577); *Si quis suadente diabolo* (Pauselijk decreet).

Glossarium: composition (compositie); guitarre (gitaar); musique (muziek); tablature (tabulatuur); *tono* (lied); *virtuoso* (musicus).

Transcriptie

À Madrit, le 25 Octobre 1673.

J'ay esté en doute, Monsieur, si je vous enverrois les *tonos* qui me restent, veu les imprécations que vous faites contre les compilateurs d'une musique si irrégulière, et qui traite les choses sacrées *con la misma desvergüença* que les profanes. Mais, comme ce sont les derniers, et que j'ay envoyé *en hora mala los virtuosos vergonçantes*, recevez-le, je vous prie, comme les derniers, attendant un juego, c'est à dire, 25 tomes de comédies de Calderon, y de mano in mano tout ce que je trouveray de livres curieux, à la réserve *del deschidado Salinas*, qu'on m'escrit de Sarragoce ne se trouver point ny là, ny à Barcelone, contre l'espérance qu'on m'avoit donnée.

Vous auriez bien plus de dévotion que ne voulut vous en donner le soldat de la garnison d'Anvers par le beau jeu d'espées qu'il se préparoit de faire de *l'auto del Santissimo*. Si vous aviez veu icy *los autos, los gigautones, los baylarines, los ganqueos y otra maquina de bateles en | b | el Dia del Corpus*, toute une procession arrestée au soleil pour laisser achever ses tours de passe-passe à un harlequin, qui dance sur une crache d'eau et qui fait mille tours dans un cercle. Enfin, ce sont icy des Crestiens triez sur le volet, *y nos otros de alla y aun* sujet du Pape, *todos hereges*.

Vous aurez mi retrate de cap à pied sans oublier les *hiatus de las muelas*, que le subtil air de Madrid m'enlève chasque jour. La golilla, le petit chapeau et la grande espée seront les infalibles ornemens de *l'Embaxador y del embaxada, del oste e l'osteria*.

Ce n'est point un amusement d'icy que la liquidation à faire par delà, mais un préliminaire absolument nécessaire au payement ou, du moins, à la fixation de la dette, et j'admire comme quoy depuis un an et demy Son Altesse ne se rend pas à l'importunité des mes lettres, pouvant obliger le Comte de Monterey à faire | c | travailler à ladite liquidation par un seul *quos ego*. Dans la posture où Son Altesse se trouve présentement, j'y resve comme vous, y ayant maintz *reparos* à faire de voir nostre Prince parmy *los hidalgos*. Il faut laisser agir son génie, et le destin.

Cependant, j'espère que nous obligerons *el hidalgo mayor* de par delà à luy donner d'altesse, en vertu du mémorial cy-joint.

Vous aurez une guitarre, Monsieur, et des meilleures, si ce n'est de Madrit, où l'on ne fait rien de bon, ce sera de Rome, de Boloigne ou autres fameux endroitz. Le jugement qu'on a fait de vostre composition a esté

que quelques *maestros* des plus habiles n'ont pas daigné d'en deschiffren la tablature, que je failis de leur jetter au nez, s'ils n'eussent esté *licenciados*, me souvenant de la *Decretale* '*Si quis suadente Diabolo*'.

Doña Catalina Misica antiquum obtinet. Je l'ay connue à Londres et à La Haye, et tousjours *furbacciosa*. Bertrand du Guesclin ne se seroit méfié en icelle.

Vertaling

Madrid, 25 oktober 1673.

Ik heb getwijfeld, mijnheer, of ik u de ¹Liederen¹ die ik nog had zou zenden, gezien de verwensingen die u richt tegen de makers van zulke grillige muziek, die de gewijde zaken ²met dezelfde brutaliteit behandelt² als de profane. Maar, aangezien deze de laatste zijn, en ik ³op een kwaad uur de schandelijke virtuozen³ heb gezonden, ontvangt u ze, alstublieft, als de laatste, in afwachting van ⁴een stel,⁴ *namelijk 25 delen met blijspelen van [Pedro] Calderón*, ⁵en van hand tot hand⁵ *al hetgeen ik vind aan merkwaardige boeken*, met uitzondering ⁶van de lichtzinnige⁶ ⁷Salinas, waarover men mij uit Zaragoza schrijft dat die aldaar niet te vinden is, noch in Barcelona, in tegenstelling tot de hoop die men mij had gegeven.

U zou nog meer devotie hebben dan de soldaat van het garnizoen van Antwerpen u wilde geven door middel van het mooie spel met degens dat hij voor u zou uitvoeren voor ⁸het feest van het Allerheiligste⁸ [Sacrament], als u hier ⁹de spelen, de festivals, de balletdansers, de neussprekers en de overige massa karren op Sacramentsdag⁹ had gezien: een hele optocht, die in de zon tot stilstand komt om een hansworst, die danst op een waterstraal en duizend keer in een kringetje ronddraait, zijn rondgang te laten besluiten. Kortom, het zijn allemaal voorbeeldige Christenen hier, ¹⁰en wij buitenlanders en zelfs¹⁰ onderdanen van de paus zijn ¹¹allemaal ketters.¹¹

U zult ¹²mijn portret¹² van top tot teen ontvangen zonder ¹³de gaten¹³ te vergeten ¹⁴van de kiezen,¹⁴ die de verfijnde lucht van Madrid mij elke dag weer ontnemt. De kraag, de kleine hoed en de grote degen zijn de onvermijdelijke attributen van ¹⁵de ambassadeur en de ambassade, van de waard en de herberg.¹⁵

Het is in het geheel geen spelletje van hier om *de afrekening* te laten plaatsvinden bij u, maar een absoluut noodzakelijke voorwaarde voor de betaling of tenminste voor de vaststelling van de schuld, en ik verwonder mij erover hoe sedert anderhalf jaar Zijne ¹⁶Hoogheid geen gehoor heeft kunnen geven aan het aanhoudend vragen in mijn brieven, terwijl hij in staat is de ¹⁷graaf van Monterrey te dwingen aan die afrekening te laten werken door een enkel ¹⁸Ik zal ze.¹⁸ Gezien de positie waarin Zijne Hoogheid zich momenteel bevindt, denk ik daar wel eens aan, net als u, waarbij ik vele ¹⁹toeren¹⁹ moet uithalen om onze prins te midden van ²⁰de edelen²⁰ te zien. Men moet zijn vernuft laten werken, en het lot.

Ik hoop intussen dat we ²¹de eerste ²²edele²² aldaar zullen verplichten *hem als hoogheid te behandelen* op grond van het bijgevoegde ²³memorandum.²³

U krijgt *een gitaar*, mijnheer, een van de beste, zo niet uit Madrid, waar niets goeds wordt gemaakt, dan wel uit Rome, Bologna of een ander beroemd oord. Het oordeel over *uw compositie* was dat enkele van de kundigste ²⁴meesters²⁴ zich niet hebben verwaardigd de tabulatuur te ontcijferen, welke ik hen bijna naar het hoofd zou hebben gegooid, ware het niet dat zij ²⁵geleerden²⁵ zijn en ik mij ²⁶de pauselijke bul²⁶ ²⁷*Si quis suadente diabolo* herinnerde.²⁷

²⁸Mevrouw Catharina Misica²⁸ ²⁹verkrijgt haar erfdeel.²⁹ Ik ken haar uit Londen en Den Haag en heb haar altijd ³⁰een bedriegster³⁰ gevonden. Bertrand de ³¹Guesclin zou haar niet hebben vertrouwd.³¹

1. Francisco Salinas, *De musicâ libri VII* (Salamanca 1577).

2. Willem III.

3. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca (graaf van Monterrey).

4. Juan Domingo de Zúñiga y Fonseca, als gouverneur van de Zuidelijke, Spaanse Nederlanden?

5. Chièze aan Anna Maria van Oostenrijk, 24 oktober 1673 (CH 34).

6. Het decreet *Si quis suadente diabolo* stelt dat elk geweld tegen geestelijken een zonde is waarvoor alleen de Paus vergiffenis kon geven. De frase wordt ook geciteerd in Hoofdstuk 19 van Miguel de Cervantes' *Don Quichotte*.

7. Catharina Smitz.

8. Frans krijgshoofd uit de veertiende eeuw.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN SÉBASTIEN CHIÈZE [MADRID]
21 NOVEMBER 1673
6922

Antwoord op Chièzes brief van 25 oktober 1673 (6917A).

Samenvatting: Huygens verbaast zich, gezien het niveau aldaar, er niet over dat men in Spanje zijn composities niet wil kennen. Hij grapt over het te verwachten portret van Chièze.

Chièze antwoordde op 2 januari 1674 (Worp 6, nr. 6927, pp. 342-343).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 3, pp. 579-580: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 6, nr. 6922, pp. 339-340: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 6922, pp. 1179-1182: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Rasch 2007 (Chièze), p. 114: gedeelte (<Graned et très-grand mercy ... dans la traduction>, <S'il s'imprime ... commodò tiro fiat.>), met Engelse vertaling.

Namen: Aernout van Beaumont; Hannibal; Claude-Marie de Lapie; Morgan (kornet); Plautus; Pedro Rimonte; Scipio; Catharina Smitz; Willem III.

Plaatsen: Bonn; Carthago; Crevecoeur; Italië; Leiden; Neuss; Orange; Utrecht; Woerden; Zaltbommel.

Titel: *Parnaso Español* (Rimonte 1614).

Glossarium: alemande (allemande); basse continue (basso continuo); concert (muziekstuk); composition (muziekstuk); *madrigale* (madrigaal); musique (muziek); partie (partij); pièce (muziekstuk); tablature (tabulatuur); *tono* (lied); *villancico* (villancico).

Transcriptie

Copie.

¹À Monsieur Chièze.

À La Haye, ce 21e Novembre 1673.

Grand et très-grand mercy, *caro Señor Embiadillo*, pour tous les régales que vous m'avez faicts, faictes et ferez. Le dernier de ces trois articles me resjouit plus que les deux autres, parce que je voy qu'il sera chargé de matières plus solides que me sont ces *tonos Africanos*, dont je ne puis assez ²admirer la bestise en une nation *abueta* des plus grands hommes de l'antiquité. Ils ont raison de ne vouloir pas traduire mes compositions. Je suis si vain, que je croy que, mesme au travers de ma tablature françoise, ils ont remarqué que ces lourdes mains Espagnoles ne pourroyent fournir à ce qu'ils perdoyent dans la traduction. Un batelier d'entre icy et Leiden, le plus spirituel drôle que j'aye jamais connu, comme ses collègues (qui le haïssoient, à cause de sa faveur universelle auprès des grands et petits) avoyent accoustumé de luy crier, à l'Espagnole, à la rencontre de leurs barques, qu'il estoit voleur, larron, *hijo de puta*, etc. et qu'on le luy prouveroit, respondoit: 'Allez, vous êtes des coquins, je ne veux pa[s] qu'on me le prouve. Espargnez vos peines.' La chose cependant estoit un peu bien véritable, *at ille nescire maluit et nesciri*. Appliquez l'historiette, *si tanti est*. Je ne refuse pourtant pas de veoir. S'il s'imprime par delà de la musique concertée en parties, soit pour le monde ou pour l'église, il ne se peut qu'à la messe et ailleurs il ne se produise quelque chose d'excellent. Nous avons icy des pièces imprimées, dont le tiltre est '*El Parnasio Español, madrigales y villancicos por Piedro Rimonte à 4, 5 y seis*', et sont compositions très-bonnes. Je m'imagine que depuis ce temps-là ils auront continué d'imiter les Italiens, et se seront avisés d'orner leur concerts de basses continues (un Alemand nommoit ceste partie selon son jargon: 'il pazzo continuo'), qui sont aujourd'huy partout, *pihule sine quibus non*. Si telles choses se trouvent en train, je seroy bien ayse d'y avoir un peu de part, *quod commodò tiro fiat*.

1. Naam geadresseerde autograaf.

2. <admires>.

Pour le *retrato Embiadesco*: ne croyez pas que je vous le demande tout de bon en huile. Suffira d'en veoir un petit crayon enfermable dans une lettre, pour en resjouir, à vos dépens, les familles de bonne humeur qui vous ayment. | 580 |

J'ay oublié qui est la *Catalina furbacciosa*, dont vous parlez.

Monsieur de Beaumont a, ces jours passéz, informé Son Altesse amplement par lettre de ce qui est de la liquidation³ fait et à faire, mais le malheur est que le grand esloignement de Son Altesse et les travaux infinis qui l'occupent, luy font absolument négliger son domestique. Il faut attendre ou son retour, ou bien qu'il se desrobe un moment pour envoyer les ordres nécessaires sur ce sujet, ce que je souhaite mesme fort, pour vostre délivrance.

Vous aurez sceu comme nos bons amis aux pourpoints découpez (comme les nommoit feu nostre galant cornet Morgan), ont commencé à nous vuider, Woerden, Crèvecoeur, Bommel, Utrecht et tandis que nous prenons valeureusement des villes de Bonne, de Nuys (abandonnée à ce qu'on dit)⁴ *et terrorem armorum Batavorum latè circumferimus*⁵ *magnaë Republicæ nomine, (ut apud*⁶ *Florum meum est)* et cela vous fera bien souvenir, comme Scipion⁷ *ipsas Carthaginis portas obsidione quotiens inhærentem atque incubantem Italiae Annibalem extorquebat*. Ils ramassent cependant tout ce qu'ils peuvent de forces, pour nous faire teste quelque part. Il faut veoir ce qui pourra s'en suivre. *Nondum omnes occidere soles*.

Adieu, vous trouverez icy trop de babil et trop de Latin. Mais puisqu'on ne peut jouir de vostre présence, il faut que parfois vous en tastiez de loing. Je plains cest' *herte de las muelas*. Sachez bien quelle en est l'incommodité. Distinguez bien, si⁸ c'est l'air de Madrid, qui vous abat tant de⁹ fois ou si peut-estre la chère Bourguignotte n'y a point de part. Que si ainsy seroit, je ne laise pas de luy baisser humblement les mains.

À Orange *todo va de capo cayda*; vous en sçauvez tout le détail de par-delà.

Vertaling

Aan de heer Chièze.

Den Haag, 21 november 1673.

Veel, zeer veel dank, ^Lwaarde meneer het gezantje,^J voor alle geschenken die u mij hebt gegeven, geeft en nog zult geven. Het laatste van die drie artikelen verheugt mij meer dan de beide andere, omdat ik zie dat hierin steviger kost zit dan in die ^LAfrikaanse liederen,^J waarvan ik de dwaasheid niet erg kan bewonderen bij een volk, dat de grootste mannen van de oudheid ^Lheeft voortgebracht.^J Zij hebben gelijk dat ze niet mijn composities willen ómschrijven [van Franse naar Spaanse tabulatuur]. Ik ben zo ijdel te denken dat zij, zelfs door mijn Franse tabulatuur heen, hebben ontdekt dat hun logge Spaanse handen niet zouden kunnen aanvullen wat in de omzetting verloren zou gaan. Een schipper tussen hier en Leiden, de geestigste die ik ooit heb gekend, gaf ooit eens als antwoord, aangezien zijn collega's (die hem haatten omdat hij algemeen bij groot en klein in goede gunst stond) de gewoonte hadden hem in het Spaans toe te roepen als hun schepen elkaar ontmoetten dat hij een dief was, een onverlaat, ^Leen hoerenzoon,^J enzovoorts. en dat men hem dat zou bewijzen: 'Nou, jullie zijn me ook een stel grappenmakers. Ik wil niet dat men mij dat bewijst. Besparen jullie je de moeite maar!' Het geval was, dat het niet van iedere waarheid was gespeend, ^Lmaar hij wilde dat zelf liever niet weten en ook niet dat men het zou weten.^J Past u dit verhaaltje eens toe, ^Lals u het de moeite waard vindt.^J Ik weiger toch niet te begrijpen. Indien daarginds meerstemmige muziek wordt gedrukt, hetzij wereldlijke, hetzij kerkelijke, kan het niet anders dan dat zich in de mis of in iets anders iets zeer goeds bevindt. Wij hebben hier

3. <faute>.

4. Florus, *Epitomæ de Tito Livio*, I, 18: 'Sed omnium victor Regulus cum *terrorem nominis sui late circumtulisset* cumque ..., iam ipsam, caput belli, Carthaginem urgebat obsidio ipsisque portis inhaerebant.'

5. <*magnai Republicai*>.

6. <*Plautum*>. De kopiist heeft zich hier zeker vergist.

7. Florus, *Epitomæ de Tito Livio*, I, 22: 'Denique jam non a tertio lapide, sed *ipsas Carthaginis portas obsidione quatibat*. Sic factum ut *haerentem atque incubantem Italiae extorqueret Hannibalem*.'

8. <a' est>.

9. <bois>.

een bundel gedrukte muziek met als titel ¹⁰*‘El Parnaso Español, madrigales y villancicos por Pedro Rimonte, a 4, 5 y seis’*, en dat zijn zeer goede composities. Ik stel mij voor dat zij daarna de Italianen zullen zijn blijven navolgen en hun concerten hebben durven te sieren met een basso continuo (een Duitser noemde die partij in zijn jargon: ¹‘een paljasso continuo’¹), zoals die heden ten dage overal aanwezig is, ²‘en zonder welke het niet meer gaat.’¹ Als die zaken in beweging zijn, wil ik graag een beetje meedoen, ³‘omdat ik gemakkelijk leerling word.’¹

Wat het ⁴‘gezanten-portret’¹ betreft: denk niet dat ik een olieverfschilderij van u verlang. Het is voldoende een kleine portrettekening te zien, die in een brief bijgesloten kan worden, teneinde op uw kosten de familie, die zeer op u gesteld is, te vermaken.

Ik ben vergeten wie die ⁵‘bedriegster Catharina’¹ [Smitz] is, over wie u spreekt.

De heer [Aernout] de Beaumont heeft dezer dagen Zijne ⁶‘Hoogheid’¹ per brief uitvoerig ingelicht over hetgeen inzake de afwikkeling is gedaan, en nog gedaan moet worden, maar het ongelukkige is dat Zijne Hoogheid ver van huis is en dat de eindeloze hoeveelheid zaken die hem bezighoudt hem de aangelegenheden van het Huis doen verwaarlozen. We zullen moeten wachten op zijn terugkeer, of op een moment dat hij zich kan losmaken om de nodige opdrachten hierover te geven, hetgeen ik voor uw decharge ten zeerste wens.

U zult wel weten hoe onze goede vrienden in hun korte wambuizen (zoals wijlen onze dappere kornet Morgan hen noemde) zijn begonnen Woerden, Crevecoeur, Zaltbommel en Utrecht te ontruimen, en terwijl wij dapper de steden Bonn en Neuss innemen (verlaten, naar men zegt), ⁷‘verspreiden wij de schrik voor de Hollandse troepen in naam van de grote Republiek (zoals het in mijn Florus staat),’¹ hetgeen bij u zeker in herinnering zal roepen hoe Scipio ⁸‘de poorten van Carthago zelf deed schudden en aldus Hannibal die in Italië was blijven steken onder druk zette.’¹ Zij verzamelen intussen zoveel troepen als zij kunnen om ons ergens het hoofd te kunnen bieden. Wij moeten afwachten wat daaruit zal voortvloeien. ⁹‘Nog niet is alle zonnengloren gedoofd.’¹

Adieu, u treft hierin teveel gebabbel en teveel Latijn aan, maar omdat wij niet van uw aanwezigheid kunnen genieten, moet u soms van verre ervan proeven. Ik betreur die ¹⁰‘kiespijn.’¹ U moet goed weten wat daarvan het ongemak is. Maak goed onderscheid of het de lucht van Madrid is die u steeds treft, of dat misschien de lieve ¹¹‘Bourgondische’¹ er iets mee te maken heeft. Als dat zo zou zijn, word ik niet moe haar eerbiedig de hand te kussen.

In Orange ¹²‘gaat alles naar wens;’¹ u hoort van daarginds de bijzonderheden wel.

10. Pedro Rimonte, *El Parnaso Español* (Antwerpen: Petrus Phalesius, 1614)

11. Willem III.

12. Florus, *Epitomæ de Tito Livio*, I, 18: ‘Maar nadat Regulus, de overwinnaar van allen, *de schrik van zijn naam wijd en zijd had verspreid*, en nadat ..., toen viel hij Cathago zelf, het doel van de oorlog, aan met een beleg en zij weken niet van de poorten van die stad.’ Hier komen ook al fragmenten in voor uit het volgende citaat.

13. Florus, *Epitomæ de Tito Livio*, I, 22: ‘Vervolgens deed hij niet langer vanaf de derde mijlpaal, maar *door een belegering de poorten van Carthago zelf schudden*. Zo gebeurde het dat *hij Hannibal die in Italië was blijven steken onder druk zette*.’

14. Marie-Claude de Lapie.